

6.5.2013

1(1)

**TAPATURMAVAKUUTUKSESTA KORVATTAVAN TYÖ- JA ANSIOKYKYYN
LIITTYVÄN KUNTOUTUKSEN KORVAUSTOIMINNAN OHJEIDEN PÄIVITYS**

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on antanut kiertokirjeellä 4/2012 tiedoksi ohjeet tapaturmavakuutuksesta korvattavan työ- ja ansiokykyyh liittyyh kuntoutuksyh korvaustoi-
minnassa.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta lähettää ohessa päivitettyt ohjeet vakuutuslaitoksille korvauskäsittelyssä noudatettavaksi. Matkakuluja koskevia ohjeita sovelletaan 1.8.2013 ja sen jälkeen tehtyjen matkojen kustannustyh korvaamiseen. Tätä aiemmin tehtyjen matko-
jen kulujyh korvaamiseen sovelletaan kiertokirjeellä 4/2012 annettujyh ohjeidyh sisältämää
ohjeistusta matkakulujyh korvaamisesta.

TAPATURMA-ASIAIN KORVAUSLAUTAKUNTA

Mika Mänttari
puheenjohtaja

Liite Ansiokykyyh liittyyh kuntoutuksyh ohjeet

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

II TYÖ- JA ANSIOKYKYYN LIITTYVÄ KUNTOUTUS

Sisällys

2.1 Johdanto	4
2.2 Kuntoutuksen yleinen määritelmä.....	6
2.3 Kuntoutuksen edellytykset	8
2.4 Kuntoutustarpeen ja kuntoutusmahdollisuuksien arvioinnissa huomioon otettavat tekijät	10
2.4.1 Eri kuntoutustarpeen kriteerit	10
2.4.1.1 Kuntoutujan ikä.....	12
2.4.1.2 Aikaisempi toiminta ja koulutus.....	13
2.4.1.3 Asumisolosuhteet	14
2.4.1.4 Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset.....	15
2.4.1.5 Työllistymismahdollisuudet kuntoutuksen päätyttyä.....	16
2.4.2 Kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arviointipolku	18
2.4.2.1 Jatkaminen entisen työnantajan palveluksessa	20
2.4.2.2 Työpaikan menetys vai ammatin menetys	20
2.4.2.3 Mikä on tarvittava ja riittävä koulutus verrattuna menetykseen	24
2.5 Kuntoutuksen käytettävissä olevat keinot.....	29
2.5.1 Kuntoutustutkimukset ja muut kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät toimenpiteet.....	29
2.5.1.1 Työvoimahallinnon palvelut	29
2.5.1.2 Kuntoutuspalvelut.....	30
2.5.1.3 Työkokeilut työpaikalla	31

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisäätöistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.5.1.4 Työhönvalmennus	31
2.5.1.5 Työkokeilu tai työhönvalmennus – sopimus ja etuudet, kuntoutusajan tapaturmavakuutus.....	32
2.5.1.6 Koulutuskokeilut	33
2.5.1.7 Valmentava koulutus	33
2.5.1.8 Ammatillinen koulutus.....	34
2.6 Kuntoutuksen toteutus.....	35
2.6.1 Kuntoutuksen vireille tulo	35
2.6.2 Kuntoutusasian käytännön toteutus VKK:ssa	37
2.6.3 Käsittelyn päättäminen, kun kuntoutustarvetta tai -mahdollisuuksia ei ole	38
2.6.3.1 Kuntoutusohjaus kielteisessä päätöksessä.....	39
2.6.4 Kuntoutusohjelman suunnittelu ja toteutus	40
2.6.5 Kuntoutusohjelman seuranta ja tukitoimet	40
2.6.6 Tuki ammatillisen kuntoutusohjelman jälkeen.....	41
2.7 Tarvittava ja riittävä koulutus	43
2.7.1 Tutkintorakenne	44
2.7.2 Aikuiskoulutus	46
2.7.3 Työvoimakoulutus.....	46
2.7.4 Tutkintojen suoritustapa.....	47
2.7.5 Oppisopimuskoulutus	48
2.7.5.1 Oppisopimus koulutusmuotona.....	48
2.7.5.2 Oppisopimustyönantajalle maksettava osuus korvauksesta	49
2.7.6 Ammattikorkeakouluopinnot.....	49
2.7.7 Ammatillinen erityisopetus.....	50
2.7.8 Vammautuneiden nuorten opiskelun tukeminen	51

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.7.8.1 Perusopetuksessa olevat.....	51
2.7.8.2 Perusopetusvaiheen jälkeisessä valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa olevat.....	51
2.7.8.3 Lukiossa opiskelevat	53
2.7.8.4 Missä tilanteissa opintoja tuetaan?.....	53
2.7.8.5 Toimeentulokorvaus, kun opintoja tuetaan	54
2.8 Opiskelukustannusten korvaaminen.....	55
2.8.1 Opiskelusta aiheutuvat suoranaiset kulut.....	56
2.8.2 Ylimääräiset elinkustannukset	58
2.8.3 Opiskelu ulkomailla.....	59
2.9 Matkakustannukset	62
2.9.1 Eri tilanteet	62
2.9.2 Opiskelusta aiheutuvat matkakulut.....	62
2.9.3 Vaikeasti vammaiselle työstä aiheutuvat matkakustannukset, kun vamma estää joukkoliikennevälineiden käytön	65
2.10 Yritystuki	67
2.11 Työhön liittyvät apuvälineet, laitteet ja rakenteet.....	70
2.12 Auto ja sen lisävarusteet.....	73
2.13 Muut kuntoutuskustannukset	75
2.14 Ansionmenetykskorvaus kuntoutusajalta	76
2.14.1 Tapaturmavakuutuksen ansionmenetykskorvaus pääpiirteittäin.....	77
2.14.2 Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetykskorvaus	78
2.14.3 Kuntoutuksen keskeytyminen tai pitkittyminen.....	79
2.15 Lain ensisijaisuus	81

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.1 Johdanto

Tässä ohjeessa esitetään tapaturmavakuutuksen perusteella korvattavan työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen korvaustoiminnan ohjeet, jotka sisältävät nykyisen lainsäädännön, soveltamiskäytännön sekä käytännön pohjana olevat muutoksenhakuelinten ratkaisut.

Tapaturmavakuutuksesta korvattavasta työ- ja toimintakykyyn liittyvästä kuntoutuksesta on annettu omat ohjeensa.

Käytännön syistä tämän ohjeen tekstissä puhutaan useassa kohdin ammatillisesta kuntoutuksesta, kun tarkoitetaan säännösterminologian mukaista työ- ja ansiokykyyn liittyvää kuntoutusta

Ohjeistuksen otsikot seuraavat pääosin kuntoutuslain (laki tapaturmavakuutuksen perusteella korvattavasta kuntoutuksesta, 625/1991) systematiikkaa. Kunkin otsikon alla on aluksi esitetty sovellettava lainkohta, jota seuraa Perustelut-otsikon alla ote hallituksen esityksestä (HE 259/1990 vp). Näiden perässä on esitetty varsinainen ohjeteksti ja rajanvetoon liittyviä tapausesimerkkejä.

Liikennevakuutuksesta korvattavaa kuntoutusta koskee oma erillinen lakinsa (laki liikennevakuutuksen perusteella korvattavasta kuntoutuksesta, 626/1991). Samoin liikennevakuutuksen kuntoutukseen liittyvästä korvaustoiminnasta on annettu omat ohjeensa. Johtuen kuitenkin mm. siitä, että sekä tapaturma- että liikennevakuutuksen kuntoutuslait on annettu saman hallituksen esityksen perusteella, viitataan tässä ohjeessa lukuisissa kohdissa myös liikennevakuutuksen perusteella korvattavaan ammatilliseen kuntoutukseen.

Jos kuntoutuslain perusteella korvattavaa kuntoutusta tarkastellaan prosessina, siinä voidaan erottaa kolme vaihetta:

1. kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arviointi
2. kuntoutusohjelman suunnittelu
3. ohjelman toteutus, seuranta ja mahdolliset tukitoimet.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Jatkossa ammatillista kuntoutusta tarkastellaan juuri tässä järjestyksessä, eli ensin käydään läpi kuntoutustarpeen arviointia sekä kuntoutusmahdollisuuksia, ja niiden jälkeen selostetaan varsinaista kuntoutusohjelman suunnittelua ja toteutusta.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.2 Kuntoutuksen yleinen määritelmä

Lainkohta

2 §

Kuntoutus

Kuntoutuksella tarkoitetaan sellaista toimenpiteiden kokonaisuutta, jolla edistetään ja tuetaan kuntoutujan työhönpaluuta ja työstä suoriutumista, ehkäistään, poistetaan ja vähennetään työ- tai toimintakykyyn vaikuttavia haittoja sekä ylläpidetään ja parannetaan hänen itsenäistä suoriutumiskykyään.

Perustelut

Kuntoutus. Molempiin lakeihin on otettu samansisältöinen kuntoutuksen yleismääritelmä. Määritelmän pohjana on ollut muun muassa ILO:n yleissopimuksen 159/1983 ammatillisen kuntoutuksen määritelmä. Siinä on otettu huomioon myös käytännön kuntoutustyön kokemukset ja korvattavan kuntoutuksen monimuotoisuus.

Kuntoutuksen ja sen tavoitteiden yleismääritelmä on olennaisesti samansisältöinen kuin tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen kuntoutus on tähänkin saakka ollut lakien ja korvauskäytännön mukaan. Kuntoutus edellyttää uuden määritelmän mukaan myös kuntoutettavan oma-aloitteista ja aktiivista suhtautumista ja osallistumista.

Kuntoutukseksi ei ole säädetty vain tiettyjä toimenpiteitä, vaan korvattavia ovat pääasiassa kaikki sellaiset tarpeelliset toimenpiteet, joilla voidaan toteuttaa kuntoutuksen tarkoitusta. Laissa on jäljempänä lueteltu niitä korvattavia toimenpiteitä, joilla kuntoutuksen tavoitteisiin pyritään. Lisäksi korvattaviksi säädetään lueteltuihin rinnastettavat toimenpiteet, jotta toimenpideluettelo ei kuntoutusmuotojen kehittyessä rajoita korvaamista tarpeettomasti. (HE 259/90, s. 36)

Ohje

Kuntoutuslaissa on korvattava kuntoutus jaettu kahteen pääryhmään: tässä ohjeen II-osassa käsiteltävään työ- ja ansiokykyyn liittyvään kuntoutukseen ja edellä I-osassa selostettuun työ- tai toimintakykyyn liittyvään kuntoutukseen. Kuntoutusta on käsitteenä määriteltä hyvin eri tavoilla eikä yhtä yleispätevää ja kattavaa kuntoutuksen määritelmää ole todennäköisesti esitettävissä. Tässä ohjeessa kuntoutuksella tarkoitetaan yksinkertaisesti tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavaa kuntoutusta.

Ammatillista kuntoutusta toteutetaan myös muun lainsäädännön perusteella. Tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavaa kun-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

toutusta koskevan lain säännöksiä, jotka koskevat korvattavan kuntoutuksen sisältöä, sovelletaan analogisesti myös niissä tapauksissa, joissa korvausvastuu perustuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslakiin (1026/1981), sotilastapaturmalakiin (1211/1990) tai sotilasvammalakiin (404/1948). Edelleen kuntoutuslaista puhuttaessa on tapaturmavakuutuslain nojalla korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain lisäksi syytä mainita laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä (497/2003), Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista (566/2005). Työeläkevakuutusjärjestelmän tukema kuntoutus muodostaa merkittävän osan kuntoutustoiminnasta, joskin työeläkevakuutuksessa kuntoutuksen sisältö on harkinnanvaraista. Merkittävää on myös Kelan järjestämä vajaakuntoisten ammatillinen koulutus sekä työvoimahallinnon palvelut. Myös esim. potilasvakuutuksessa ja vastuuvakuutusten korvaustoiminnassa voidaan kuntoutustoimenpiteitä suorittaa osana vahingon torjuntaa ja rajoittamista, vaikka näiden osalta kuntoutus ei olekaan lakisääteinen etuus.

Kuntoutuksen käsitettä on näiden lakien kohdalla tulkittava laajasti ILO:n määritelmän mukaisesti. Tämän määritelmän mukaan kuntoutustoimenpiteiden tavoitteena on mm. vajaakuntoisten henkilöiden täysi osallistuminen yhteiskuntaelämään ja yhteiskunnan kehittämiseen, mahdollistaa sopivan työn saaminen ja säilyttäminen ja edistää siten vajaakuntoisen henkilön integroitumista yhteiskuntaan. Ratkaisukäytännössä kuntoutuksen käsitteen tulkinta muodostaa ongelmia harvoin, mutta sen sijaan tulkintaongelmia aiheuttavat laissa olevat säännökset korvattavan kuntoutuksen sisällöstä ja laajuudesta.

Vahingoittuneen kannalta kuntoutus on osa vakuutuskorvausta, johon hän on lainsäädännön perusteella oikeutettu. Kuntoutus on toki vahingoittuneen kannalta paljon muutakin, mutta tässä yhteydessä kuntoutuksen merkitystä esim. elämänhallinnan kannalta ei ole tarkoituksenmukaista käydä läpi. Kuntoutus on kuntoutujan oikeus, mutta kuntoutujan on myös mahdollisuuksiensa mukaan myötävaikutettava kuntoutuksensa toteuttamiseen. Tämä periaate ilmenee kuntoutuslain 9 §:stä, jossa on säädetty, että jos kuntoutus pitkittyy tai keskeytyy kuntoutujasta riippuvasta syystä, joka ei ole korvattavan vamman tai ammattitaudin seurausta, kuntoutuslain perusteella maksettavan ansionmenetykskorvauksen maksaminen voidaan keskeyttää tai lopettaa kokonaan. Tapaturmavakuutuslain 22 §:ssä on lisäksi nimenomainen säännös siitä, että kuntoutuja on velvollinen osallistumaan kuntoutuksensa toteutukseen.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.3 Kuntoutuksen edellytykset

Lainkohta

3 §

Kuntoutuksen edellytykset

Kuntoutus korvataan henkilölle, jolla on oikeus korvaukseen tapaturma-/liikennevakuutuslain mukaan ja jonka työ- tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet ovat työtapaturman tai ammattitaudin johdosta heikentyneet. Kuntoutus korvataan myös, jos on todennäköistä, että henkilön työ- tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet voisivat sattuneen työtapaturman tai ilmenneen ammattitaudin vuoksi myöhemmin olennaisesti heikentyä.

Perustelut

Kuntoutuksen edellytykset. Kuntoutuksen tarpeen tulee johtua työtapaturmasta, ammattitaudista tai liikennevahingosta. Jos kuntoutuksen tarve johtuu muusta vammasta tai sairaudesta, ei sitä korvata näistä vakuutusjärjestelmistä.

Kuntoutusta korvataan, kun työ- tai toimintakyky taikka ansiomahdollisuudet ovat korvattavan vamman tai sairauden vuoksi heikentyneet tai jos on todennäköistä, että tällaista olennaista heikkenemistä myöhemmin tapahtuisi... Kuntoutuksen korvaamisen edellytykseksi riittää, että kyseessä on korvattava työtapaturma, ammattitauti tai liikennevahinko ja että kuntoutustarve johtuu niistä.

Kuntoutuksen korvaamisesta päättää vakuutuslaitos. Kuntoutusasiain vireille saattamisessa ja toimeenpanossa vakuutuslaitoksilla on velvollisuuksia, joista säädetään lakien 11 §:ssä. (HE 259/90, s. 36)

Ohje

Kuntoutustarpeen tulee olla syy-yhteydessä korvattavaan vammaan tai ammattitautiin, jotta kuntoutustoimenpiteet voidaan aloittaa. Syy-yhteyden selvittäminen merkitsee sen arvioimista, missä määrin korvattava vamma tai sairaus aiheuttaa kuntoutustarvetta, toisaalta arvioitavaksi tulee myös se, missä määrin kuntoutustarpeen syynä ovat muut vahingosta riippumattomat seikat, kuten muut sairaudet ja vammat.

Syy-yhteys voi syntyä jo ennen kuin vahingoittunut on tullut työkyvyttömäksi, ja jopa vaikka kuntoutuja ei missään vaiheessa tulisi työkyvyttömäksi. Tämä on todettu kuntoutuslain perusteluissakin: henkilön voidaan katsoa olevan kuntoutuksen tarpeessa jo silloin, kun on todennäköistä, että hänen ansiomahdollisuutensa tulevai-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

suudessa olennaisesti heikentyvät korvattavan vahingon vuoksi. Esimerkiksi monet ammattitautitapaukset ovat tästä tyypillisiä esimerkkejä: joillekin kukille herikistynyt kukkakaupan myyjä, kemiikaaleille herikistynyt parturi, lehmän epiteelille herikistynyt maanviljelijä jne. Vaikka näissä tapauksissa on mahdollista jatkaa ainakin jonkin aikaa työssä esim. suojautumalla tai tehtäviä muuttamalla, kuntoutustarve on jo todettavissa ja kuntoutus on syytä käynnistää.

Tarvetta arvioitaessa tulee kuitenkin ensin selvittää, riittääkö pelkkä työn vaihto, vai onko tarpeen vaihtaa ammattia:

37-vuotiaalla perushoitajalla todettiin ammattitautina korvattava kumin aiheuttama allerginen ihottuma. Aluesairaalassa hänellä oli silmä- sekä iho-oireita yläraajassa. Työterveyslaitoksen tutkimuksessa todettiin kumiallergian lisäksi nikkeliallergia sekä hajusteallergia, jotka eivät olleet työperäisiä. Oireiden vuoksi hän siirtyi toiseen sairaalaan, mutta töiden siellä loputtua hän joutui palaamaan aluesairaalaan, jossa oireet alkoivat uudelleen.

Kuntoutuja ryhtyi opiskelemaan sairaanhoitajakoulutukseen voidakseen siirtyä allergian puolesta paremmin sopiviin tehtäviin psykiatriselle osastolle. Työnantajana olevassa sairaalassa järjestettiin kuntoutuslain nojalla korvattu työkokeilu, josta saatujen kokemusten perusteella arvioitiin kuntoutujan pystyvän jatkamaan myös perushoitajan työssä sairaalan sisätautiosastolla, jossa ei ole paljon kumialtistusta. Tämän perusteella sairaanhoitajaksi kouluttautumista ei korvattu.

Sairaudesta johtuvaa kuntoutustarvetta ei katsota olevan silloin, kun altistus johtuu vain työpaikan rakenteellisista tekijöistä, ja kun altistus voidaan poistaa työpaikan olosuhteita korjaamalla tai työpistettä vaihtamalla. Esimerkiksi rakennuksen homeongelmasta johtuvien oireiden ei tästä syystä sellaisinaan yleensä katsota aiheuttavan kuntoutustarvetta. Asia erikseen on, jos homealtistus johtuu esim. työssä käsiteltävistä aineista, kuten esim. maanviljelijöillä. Tällöin kuntoutustarvetta on, ja ratkaistavaksi jää, voidaanko ongelma poistaa suojautumalla tai erilaisilla apuvälineillä tai -laitteilla.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.4 Kuntoutustarpeen ja kuntoutusmahdollisuuksien arvioinnissa huomioon otettavat tekijät

Lainkohta

5 §

Työ- ja ansiokykyyn liittyvä kuntoutus

Kuntoutuksena korvataan työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi tai säilyttämiseksi sellaisista tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset, joiden avulla kuntoutuja vamman tai sairauden aiheuttamista rajoituksista huolimatta kykenee jatkamaan entisessä työssään tai ammatissaan taikka siirtymään sellaiseen uuteen työhön tai ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa.

Kuntoutustarvetta arvioitaessa otetaan huomioon kuntoutujan ikä, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä hänen mahdollisuutensa sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla yleisesti noudatetuin ehdoin.

Perustelut

Tavoitteena on, että henkilö kykenee rajoituksista huolimatta jatkamaan entisessä työssään tai siirtymään sellaiseen työhön, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Kuntoutustoimenpiteitä suunniteltaessa otetaan huomioon kuntoutujan ikä, aikaisempi toiminta, koulutus, asumisolosuhteet, vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset sekä mahdollisuudet sijoittua kuntoutuksen päätyttyä työhön tai ammattiin työmarkkinoilla yleisesti noudatetuin ehdoin. Kuntoutusta suunniteltaessa huomioon otettavat tekijät ovat samat kuin TVL 18 §:ssä esitetyt tekijät, jotka vaikuttavat työkyvyn alentumisen arviointiin ja eläkkeen suuruuteen. (HE 259/90, s. 36)

2.4.1 Eri kuntoutustarpeen kriteerit

Kuntoutuslain 5 §:n 2 momentissa on todettu kuntoutustarvetta arvioitaessa huomioon otettavat tekijät, jotka ovat samat kuin tapaturmavakuutuslain 18 §:ssä mainitut työkyvyn alentumista arvioitaessa huomioon otettavat seikat.

Näitä kriteereitä ovat:

- kuntoutujan ikä

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

- aikaisempi toiminta
- koulutus
- asumisolosuhteet
- vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset
- työllistymismahdollisuudet kuntoutuksen päätyttyä.

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on, että kuntoutuja voi joko jatkaa entisessä työssään tai siirtyä uuteen työhön, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa.

Kuntoutusta suunniteltaessa otetaan huomioon edellä luetellut kriteerit. Koska tavoitteena on, että kuntoutuja voi jatkaa työelämässä niin, että hän voi ansaita pääasiallisen toimeentulonsa, tulee näiden kriteerien lisäksi kuntoutustoimenpiteitä suunniteltaessa ottaa huomioon kuntoutujan entinen ansiotaso. Tässä suhteessa ammatillista kuntoutusta voidaan tarkastella myös vahingon torjunta- ja rajoittamisnäkökulmasta: yhtenä tavoitteena on pyrkiä siihen, että entisen ansiotason ja kuntoutuksen jälkeisten ansioiden välillä ei olisi huomattavaa eroa. Aina tähän ei kuitenkaan päästä, varsinkin jos kuntoutusmahdollisuuksiin vaikuttavat muut edellä mainitut tekijät ovat ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa.

Kun kuntoutustarvetta arvioidaan, on ensimmäiseksi kysyttävä, onko vahingoittunut vamman tai sairauden vuoksi menettänyt pysyvästi mahdollisuutensa toimia aiemmassa ammatissaan tai sen mukaisissa työtehtävissä. Pelkkä työpaikan ohimenevä menetys ei useimmiten oikeuta kuntoutusetuuksiin, jos ammattitaudista tai vammasta riippumatta vahingoittuneen saatavissa on vastaavaa työtä, jossa hän saa entisiä ansioitaan vastaavat tulot. Tällaisia tilanteita esiintyy etenkin nuorilla henkilöillä, kun vammasta tai ammattitaudista aiheutuu vain vähän rajoitteita. (Toisaalta esim. vaikeasti vammautuneella, jonka työllistymismahdollisuudet ovat heikot, pelkkä työpaikan menetyskin voi aiheuttaa kuntoutustarpeen.) Ks. tästä tarkemmin kohta 2.4.2.2.

Ammatillisen kuntoutuksen tarve on kyseessä silloin, kun henkilön työkyky on merkittävästi ja pysyvästi heikentynyt tai jos tällainen uhka on todennäköinen tulevaisuudessa. Samanlaisen vamman tai sairauden aiheuttama menetys on eri kuntoutujilla erilainen – esim. nuori vailla ammattikoulutusta ja työkokemusta oleva henkilö verrattuna hyvän ammattikoulutuksen ja työkokemuksen hankki-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

neeseen henkilöön. Samoin asuinpaikkakunta ja työllistymismahdollisuudet on otettava huomioon.

Arvio työkyvystä ja kuntoutustarpeesta onkin aina tehtävä yksilöllisesti kussakin tapauksessa erikseen, yleistä arviointikriteeriä ei voida esittää. Tapauskohtaisessa arvioinnissa on otettava huomioon muut kuntoutustarpeen arviointikriteerit: jalkavamman ei välttämättä aiheuta ammatillisen kuntoutuksen tarvetta istumatyötä tekeväälle, mutta kylläkin esim. monissa rakennusalan töissä. Vammasta huolimatta kuntoutujalla voi olla runsaasti työkykyä jäljellä moniin eri töihin, mutta kun kuntoutustarpeen eri arviointikriteerit otetaan huomioon, ei aina voida edellyttää, että kuntoutuja ilman ammatillisia kuntoutustoimenpiteitä hakeutuisi muihin töihin.

Lähtökohtana on, että kuntoutusratkaisun tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa vahingoittuneen menetykseen.

Kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arvioinnissa on kyse jäljempänä selostettujen kriteerien samanaikaisesta punnitsemisesta, eikä näillä kriteereillä ole absoluuttista painoarvoa. Kyse on kokonaisarviointista, jossa tavoitteena on taata kuntoutujalle mahdollisuus ansaita pääasiallinen toimeentulonsa tai sitten todeta, ettei tähän ole realistisia mahdollisuuksia kuntoutusedellytysten puuttuessa. Arvio on harvoin yksiselitteinen – sitä tehtäessä joudutaan usein arvioimaan keskenään ristiriitaisten tekijöiden merkitystä, kuten uuden ammatin hyvät työllistymismahdollisuudet verrattuna siihen korvatun vamman tai sairauden kannalta sisältyviin terveydellisiin riskeihin.

Seuraavassa käydään läpi eri arviointikriteerit siinä järjestyksessä, kuin ne on kuntoutuslaissa esitetty:

2.4.1.1 Kuntoutujan ikä

Mitä nuorempi henkilö on kyseessä, sitä enemmän huomiota tulee kiinnittää siihen, että kuntoutusratkaisu kantaa pitkälle tulevaisuuteen ja pyrkii turvaamaan mm. työllistymismahdollisuudet myös pitkällä tulevaisuudessa. Tämän vuoksi nuorehkon henkilön uudelleen koulutus uuteen ammattiin on usein tarkoituksenmukaisempi ratkaisu kuin sijoittuminen suoraan työhön, jos työkyky on vamman tai sairauden vuoksi merkittävästi heikentynyt. Vastaavasti eläkeikää lähestyvän henkilön kohdalla suora työhönsijoittuminen tai lyhytkestoinen työllistymiseen johtava ja kuntoutujan yksilölliset

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

tarpeet ja edellytykset huomioiva ("räätälöity") koulutus voi olla paras ratkaisu, jos sellainen on löydettävissä.

Toisaalta esim. vähäisiä rajoitteita aiheuttava ammattitauti ei välttämättä merkitse nuorelle henkilölle yhtä suurta menetystä kuin ikääntyneelle henkilölle, jonka mahdollisuudet sijoittua muuhun rajoitteen puolesta soveltuvaan työhön voivat olla olennaisesti huommat.

Ikä ei yksin ole ratkaiseva ammatillisen kuntoutuksen suunnittelussa, mutta tähän kriteeriin kytkeytyy useimmiten muitakin kriteerejä, kuten aiempi koulutus ja koulutusedellytykset, asuinpaikkasidonnaisuus ja työllistymismahdollisuudet. Samoin työkykyyn vaikuttavia muita sairauksia voi iäkkäällä henkilöllä olla nuorta enemmän. Myös oma motivaatio uuden ammatin hankkimiseen riippuu usein siitä, kuinka lähellä vanhuuseläkeikää henkilö on. Jos kyseessä on jo iäkäs henkilö, ei ainakaan useiden vuosien mittaisen koulutuksen korvaaminen ole useinkaan tarkoituksenmukaista.

Pikkukaupungin hautaustoimiston 54-vuotias työntekijä herkestyi valkoliljoille, mikä esti aiemmassa työssä jatkamisen. Ammatillisen kuntoutuksen ohjelmaksi muodostui 2,5 vuotta kestävä lähihoitajakoulutus, jonka jälkeen hän perustaisi oman vanhusten kotipalveluyrityksen. Työllistyminen vieraan palvelukseen lähihoitajana oli paikkakunnan työllisyystilanne huomioon ottaen epätodennäköistä. Koska yritysidea oli suunniteltu ja työllistyminen sen avulla vaikutti todennäköiseltä, koulutusta puollettiin korvattavaksi. – Tilanne olisi todennäköisesti arvioitu toisin, jos henkilöllä ei olisi ollut realistista yrityssuunnitelmaa.

2.4.1.2 Aikaisempi toiminta ja koulutus

Tämänkin kriteerin osalta keskeisiä kysymyksiä ovat vahingoittuneen hankkima työkokemus ja ammattitaito, aiempi ansiotaso, aiemman toiminnan muu luonne, opiskeluvalmiudet ja työllistymismahdollisuudet. Kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään kuntoutujan aiempaa kokemusta ja koulutusta.

Kuntoutujan aikaisempaa toimintaa arvioitaessa on myös selvitettävä kuntoutujan yleistä kiinnostisuutta työelämää ja tosiasiallista tilannetta ennen vahinkotapahtumaa. Jos esimerkiksi työsuhterekisteriotteesta käy ilmi, että henkilöllä on vain hajanaisia ja lyhyitä työ- ja/tai työttömyysturvajaksoja, on taustatietojen kartoituksessa mahdollisimman tarkasti selvitettävä mistä työuran sirpaleisuus

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

johtuu. Näillä tiedoilla on merkitystä paitsi ammatillisen kuntoutuksen tarpeen arvioinnin myös ansionmenetykskorvauksen tason arvioinnin kannalta. Työelämää kiinnittymättömän henkilön kohdalla kuntoutusratkaisuna harkitaan ensisijaisesti tukea vamman rajoitteiden kannalta sopivan työpaikan löytämiseksi ja mahdollista työhönvalmennusta. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös työelämän ulkopuolisen jakson pituus ja vamman aiheuttamien rajoitteiden vaikeusaste.

Joissakin tapauksissa kuntoutujan aiempi koulutustausta ja työkokemus voi olla hyvin monimuotoinen. Tällöin joudutaan selvittämään, mitä aiemmasta koulutus- ja työhistoriasta voidaan nostaa esiin ja hyödyntää kuntoutusohjelmaa suunniteltaessa.

Jos aiempi koulutus on hankittu jo useita vuosia ennen vahinkoa, ei aiempaa koulutusta aina voi sellaisenaan hyödyntää. Esim. aiempi merkantin tutkinto ei sellaisenaan ole hyödynnettävissä merkonomikoulutuksessa. Lisäksi esim. kuntoutujan atk-valmiudet voivat olla heikot. Aiemman koulutuksen hyödynnettävyys riippuu mm. siitä, kuinka pitkä aika koulutuksesta on ehtinyt kulua ja onko kuntoutuja toiminut koulutuksensa mukaisissa työtehtävissä. Näissä tilanteissa tulee selvittää, onko lisä- tai täydennyskoulutus tarpeen tietojen ajanmukaistamiseksi.

Jos kuntoutuja ei ole toiminut lainkaan tai ainakaan pitkään aikaan koulutuksensa mukaisessa työssä, ei aiempaa, mahdollisesti jo vanhentunutta koulutusta voida ottaa lähtökohdaksi kuntoutusta suunniteltaessa, ellei kuntoutuja itse ole siihen motivoitunut.

Kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös kuntoutujan psyykkiset voimavarat, persoonallisuuden piirteet, kognitiiviset edellytykset/puutteet ja muu soveltuvuus.

2.4.1.3 Asumisolosuhteet

Asumisolosuhteet sisältävät kysymykset siitä, mitkä ovat työllistymismahdollisuudet kuntoutujan työssäkäyntialueella ja mitkä ovat kuntoutujan muuttovalmiudet, kun otetaan huomioon lisäksi perhetilanne ja muu kotipaikkasidonnaisuus. Tältäkin osin vahingoittuneen omaa velvollisuutta pyrkiä työkykynsä palauttamiseen tulee tarkastella sen perusteella, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Myös puolison työnvaihtomahdollisuudet ja esim. lasten ikä otetaan arvioinnissa huomioon. Asuinpaikan muutosta aiheutuvat ongelmat

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

voivat pitkittää kuntoutusselvittelyn aikaa ja ne tulee ottaa huomioon korvattavan ajanjakson pituudessa siten, että kuntoutuja saa kohtuullisen olosuhteiden järjestelyajan.

Kuntoutuja on naimaton 25-vuotias henkilö, joka asuu omassa kerrostalohuoneistossa pikkukaupungissa, jossa ei ole tarjolla rajoitteiden puolesta sopivaa työtä. Työn saanti edellyttää asunnon myyntiä ja muuttoa muualle. Toimeentulokorvausta kuntoutuksen ajalta tai peruslain mukaista täyttä ansionmenetykskorvausta ei makseta, jos kuntoutuja jää paikkakunnalle, vaikka työkykyä olisi jäljellä uuteen ammattiin hakeutumiseksi. Sen sijaan ansionalenemakorvaus voi tulla maksettavaksi silloinkin.

Useissa tapauksissa paikkakunnalta muutto tulee ajankohtaiseksi jo uudelleen koulutusvaiheessa. Vieraalla paikkakunnalla aiheutuvat lisäkustannukset korvataan kuntoutuslain perusteella, ks. kohdat 2.8.1. ja 2.9.2.

2.4.1.4 Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset

Nämä tulee ottaa huomioon suunniteltaessa työhön sijoittautumista tai koulutusta. Esim. alaraajavamman voi estää sijoittumisen runsaasti jaloillaan oloa vaativaan työhön. Samoin esim. työperäiset allergiat ovat syy valita uusi ammatti siten, ettei siinä ole vaaraa joutua altistuksen kohteeksi. Ruumiillisen työn tekijälle aiheutunut raajavamman voi puoltaa pitkäaikaista koulutusta, kun vamman vuoksi on pyrittävä pois alaraajaa kuormittavasta työstä. Paitsi arviointihetkellä tiedossa olevat rajoitteet, tulee ottaa huomioon myös rajoitteiden ennuste: paheneeko vammasta aiheutuva haitta myöhemmin esim. nivelrikon kehittymisen takia.

Ongelmia muodostuu myös, kun kuntoutuja on riskeistä tietoisena ja päätännyt jatkaa terveydellisesti soveltumattomassa entisessä työssään. Tällaiset tilanteet ovat yleisiä esim. maatalousyrittäjien kohdalla, jotka ovat altistuneet joko jauhopölylle tai eläinten karvoille. Usein entisessä työssä jatkaminen onnistuu ainakin muutaman vuoden ajan joko tuotantosuuntaa vaihtamalla tai teknisillä suojautumiskeinoilla. Tämä on useimmiten kohtuullisena pidettävä ratkaisu, ja jos rajoitteet tekevät työn jatkamisen mahdottomaksi, voidaan kuntoutusselvittely käynnistää uudelleen. Myös kuntoutujan korkeahko ikä voi puoltaa entisessä työssä jatkamista, jolloin kuntoutuksena pyritään pienentämään terveydellisten rajoitteiden aiheuttamaa riskiä hankkimalla eri suojavälineitä tai tekemällä muita järjestelyjä työpaikalla (ks. kohta 2.11).

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Jos kuntoutuja tietoisena terveydellisistä riskeistä hakeutuu uuteen työhön, jossa selviytyminen käy mahdottomaksi näiden jo alun perin ennakoitavissa olleiden riskien vuoksi, ei uuteen terveydellisesti soveltumattomaan työhön hakeutumista tueta kuntoutuksena. Usein asian ratkaisu ei kuitenkaan ole yksiselitteistä: kuntoutujan valitsemaan vaihtoehtoon saattaa sisältyä terveydellisiä riskejä, mutta toisaalta sitä saattaa puoltaa esim. oma suuntautuneisuus, aiempi kokemus, työllistymismahdollisuudet jne. Vaikka siirtymistä uuteen ammattiin on tuettu kuntoutuksena, johtaa uusi työkyvyttömyys tai sen uhka uuteen kuntoutusmahdollisuuksien selvittelyyn.

Kuntoutujalla, joka on syntynyt vuonna 1961, on ollut pitkään käsi-ihottuma ja lisäksi allergia kumille ja ohralle. Hän toimi maatalousyrittäjänä, mutta navettatöissä oireet pahenivat niin, että hoitava lääkäri suositteli ammatin vaihtoa. Lisäksi kuntoutujalla oli diagnosoitu astma, jota ei katsottu ammattitaudiksi.

Työvoimatoimiston ammatinvalinnanohjauksessa esillä olivat lähihoitajan koulutus, koulunkäyntiavustajan työkokeilu tai kaupallisen alan koulutus. Kuntoutuja ei tullut ensimmäisellä kerralla valituksi merkonomikoulutukseen. Tämän jälkeen hänet ohjattiin kuntoutustutkimukseen, jossa suunnitelmaksi tuli lähihoitajan koulutus.

VKK:n kuntoutuslautakunta katsoi, että lähihoitajan koulutukseen ja ammatissa toimimiseen liittyi ihottuman vuoksi niin merkittäviä terveydellisiä riskejä ettei sen korvaamista voitu puoltaa ilman soveltuvuuden selvittämistä työkokeilulla. (Kuntoutuslautakunnan kokous 13.6.2001)

2.4.1.5 Työllistymismahdollisuudet kuntoutuksen päätyttyä

Kuntoutusta suunniteltaessa tulee erityisesti pyrkiä siihen, että kuntoutuksen jälkeen kuntoutujan työllistymismahdollisuudet olisivat mahdollisimman hyvät. Tavoitteena on, että kuntoutuksen päätyttyä kuntoutuja voi hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavilla olevalla työllä, jonka suorittamista häneltä voidaan kohtuudella edellyttää.

Kuntoutuskeinoja valittaessa eri alojen työllistymismahdollisuudet selvitetään kuntoutujan kanssa niin, että hän saa tältäkin osin tarvittavat tiedot eri vaihtoehtoja harkitessaan. Ammatillisen koulutuksen suunnittelussa lähtökohtana kuitenkin on, että yhteiskunnassa tarjolla olevat eri koulutusvaihtoehdot mahdollistavat sijoittumisen työelämään. Jos vammasta tai sairaudesta aiheutuneet rajoitteet huonontavat kuntoutujan työllistymismahdollisuuksia uu-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

nessa ammatissa, hänen työhön sijoittumistaan voidaan tukea erityiskeinoilla, kuten työhönvalmennuksella.

Kuntoutus ei kuitenkaan takaa varmaa työllistymistä, vaan lähtökohtana on, että kuntoutuksen avulla vahingoittuneelle järjestetään mahdollisuus hakea uuden ammatin mukaisia töitä. Tällaista taakua työllistymisestä ei voida antaa, koska yleiset suhdannevaihtelut ja myös yksilöllisten olosuhteiden muutokset voivat aiheuttaa muutoksia työllisyystilanteessa. Korvausjärjestelmä ei voikaan vastata enää tällaisista vahingosta riippumattomista syistä aiheutuvasta ansionmenetyksestä, mikä on todettu myös seuraavassa liikennevakuutuskuntoutusta koskeneessa korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa:

KKO 1996:62: Vakuutusyhtiö oli liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla korvannut liikennevahingossa vammautuneelle autonkuljettajalle opiskelun, joka johti tietotekniikan mekaanikon ammattiin. Tähän uuteen ammattiin kuntoutuja oli työkykyinen. Vakuutusyhtiö ei ollut velvollinen suorittamaan kuntoutujalle korvausta ansionmenetyksestä työttömyysajalta.

Työttömyystilanteissa korvattavaksi jää vain se mahdollinen ansionalenema, joka määräytyy toteutuneen koulutuksen mukaisen ansiotason ja aiemman ansiotason erotuksena. Koulutuksen päätyttyä voidaan kuitenkin kohtuulliselta työllistymisajalta (enintään 6 kk) maksaa vielä ansionmenetykskorvausta, jos kuntoutuja on aktiivisesti hakenut työtä mutta tuloksetta.

Seuraava liikennevakuutuskuntoutusta koskeva tapausesimerkki kuvastaa niitä harvalukuisia tapauksia, joissa korvattavaksi haetun kuntoutuksen jälkeiset työllistymismahdollisuudet ovat niin epävarmat, ettei kyseistä suunnitelmaa voida tukea, vaikka kuntoutuja itse olisi valmis riskinottoon. Tämä tilanne ei tule esille varsinaisen ammatillisen tutkintoon johtavan koulutuksen yhteydessä, vaan muissa kuntoutusohjelmissa. Työllistymismahdollisuuksien epävarmuuteen ei lähtökohtaisesti kiinnitetä huomiota silloin, kun kyseessä ovat vaikeasti vammaiset, ks. kohta 2.7.8).

Liikenneonnettomuudessa mm. vasemman ranteen murtuma, oikean reisiluun ja polvilumpion murtumat, joiden seurauksena polveen oli kehittynyt nivelrikkoa. Korvattiin työkokeilu Metsähallituksen erävalvojan tehtävissä 6–12 1996. Kuntoutuja esitti korvattavaksi työkokeilun jatkamista n. kolmen vuoden ajalta. Metsähallitus oli ilmoittanut voivansa tarjota kuntoutujalle töitä joko tilapäisvalvojana tai ostaa häneltä valvontapalveluja, jos hän päätyy oman yrityksen perustamiseen. Vakuutuslaitos ei VKK:n lausunnon mukaisesti korvannut työkokeilua. VakO hyl-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

käsi kuntoutujan valituksen perustellen tätä sillä, että työllistymismahdollisuuksia erävalvojan tehtäviin oli pidettävä epävarmoina ja mahdolliset työtilaisuudet tarjoaisivat työtä vain lyhyiksi jaksoiksi. Työhönvalmennus ei antaisi kuntoutujalle ammattia, josta hän voisi saada pääasiallisen toimeentulonsa. (VakO 00372/98/4054, 10.12.1998)

Joissakin tapauksissa vammasta tai sairaudesta aiheutuneet rajoitteet ovat niin vaikeat, että työllistyminen koulutuksen jälkeenkin on kyseenalaista. Tämä on tilanne esim. monilla aivovamman saaneilla tai erittäin vaikeasti liikuntaesteisillä. Heidän osaltaan ammatillista koulutusta on useimmiten perusteltua tukea silloinkin, kun on kyseenalaista, voivatko he koulutuksen jälkeenkään hankkia pääasiallista toimeentuloa työelämässä. Ammatillinen koulutus voidaan näissä tilanteissa nähdä joka tapauksessa yleistä toimintakykyä ylläpitävänä ja edistävänä kuntoutuksena. Näille henkilöille maksetaan täyttä ansionmenetykskorvausta, jos he eivät työllisty.

Työllistymättömyys ei myöskään lakkauta täyden ansionmenetykskorvauksen maksamista, jos kyseessä on vaikeasti vammautunut henkilö, jonka toiminnanrajoitteet ovat huomattavat, kuten selkäydinvammainen. Näissä tilanteissa, kun työllistymättömyyden voidaan katsoa johtuvan sairaudesta tai vammasta johtuvista rajoitteista, voidaan kuntoutusselvittely käynnistää uudelleen. Muulla tavoin vammautuneiden kohdalla vähäisiä terveydellisiä rajoitteita ei useimmiten voi pitää työllistymättömyyden syinä.

Jos vamma heikentää työnsaantimahdollisuuksia, voidaan se ottaa huomioon, kun ratkaistaan, kuinka pitkältä ajalta valmistumisen jälkeistä työhönvalmennusta korvataan.

2.4.2 Kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arviointipolku

Edellä on käyty läpi yleisellä tasolla kuntoutustarpeen arviointikriteerejä. Kuntoutuksen toteutusta kunkin yksittäisen kuntoutujan kohdalla voidaan tarkastella myös siltä kannalta, miten kuntoutus etenee prosessina. Tällöin kuntoutustarpeen arvioinnin lähtökohdaksi muodostuu työssä jo olleiden kuntoutujien osalta seuraava kysymyspolku:

1) syy-yhteyden selvittäminen:

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

- onko vahingoittuneella kuntoutustarvetta
- onko kuntoutustarve syy-yhteydessä korvattavaan vammaan tai sairauteen?

2) menetyksen arviointi:

- onko kyseessä työpaikan menetys (ks. kohta 2.4.2.2) vai
- koulutuksella ja/tai työkokemuksella hankitun ammatin menetys
- onko paluu entiseen työtehtävään mahdollista ja tarkoituksenmukaista pitkällä tähtäimellä
 - ilman tukitoimenpiteitä
 - tukemalla työhön paluuta työpaikalla tapahtuvilla kuntoutustoimenpiteillä
 - työpaikalle hankittavien apuvälineiden, laitteiden tai rakenteiden avulla
- onko mahdollista ja tarkoituksenmukaista sijoittua uuteen työhön entisen työnantajan palvelukseen
 - ilman tukitoimenpiteitä
 - tukemalla työhön paluuta työpaikalla tapahtuvilla kuntoutustoimenpiteillä
 - työpaikalle hankittavien apuvälineiden, laitteiden tai rakenteiden avulla
- onko mahdollista ja tarkoituksenmukaista päästä uuteen työhön uuden työnantajan palvelukseen
 - aikaisempaa koulutusta ja työkokemusta hyödyntävillä rajatuilla kuntoutustoimilla, kuten työkokeilun ja/tai työhönvalmennuksen avulla, tai täydennys- ja erikoiskoulutuksella
- jos tämäkään ei ole mahdollista, mikä on sellainen ammatillisen kuntoutuksen ohjelma, joka on tarkoituksenmukainen ja riittävä menetykseen nähden.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.4.2.1 Jatkaminen entisen työnantajan palveluksessa

Jos kuntoutuja on edelleen työsuhteessa työnantajaansa, tulee selvitettäväksi, onko hänellä mahdollisuuksia jatkaa saman työnantajan palveluksessa esim. työtehtäviä muuttamalla tai työympäristöön tehtävillä rakenteellisilla muutoksilla. Tapaturmavakuutus-kuntoutuksessa neuvottelut voivat olla jo osa vakuutuslaitoksen korvauskäsittelyä ennen asian siirtämistä VKK:lle. Useissa tapauksissa myös VKK:n kuntoutussuunnittelijat osallistuvat työpaikalla tapahtuviin neuvotteluihin. Tapaturmavakuutuksessa uudelleensi-joitus on suuren työnantajayrityksen kannalta usein taloudellisesti edullista, koska erikoismaksujärjestelmän piirissä olevan yrityksen vakuutusmaksuihin vaikuttavat sen ottamasta vakuutuksesta maksettavat korvaukset.

Pelkästään se, että työnantaja ilmoittaa muuta työtä järjestyvän, ei kuitenkaan aina poista kuntoutustarvetta. Tässäkin tilanteessa kuntoutustarve tulee arvioida suhteessa kuntoutustarpeen kriteereihin. Tällöin joudutaan arvioimaan mm. sitä, onko tilalle tarjottu työ sellaista, jonka vastaanottamista voidaan pitää objektiivisesti arvioiden rajoitteiden kannalta sopivana, kuntoutujan kannalta kohtuullisena, ja myös tulevaisuudessa pääasiallisen toimeentulon takaavana.

Työhön liittyvät apuvälineet ja muutostyöt – ks. kohta 2.11.

2.4.2.2 Työpaikan menetys vai ammatin menetys

Kuntoutuslain 3 §:n mukaan kuntoutus korvataan henkilölle, jonka työkyky tai ansiomahdollisuudet ovat vahingon vuoksi heikentyneet, tai jos olennaisen heikentymisen uhka on todennäköinen tulevaisuudessa. Pelkkä työpaikan menetys ei välttämättä merkitse ansiomahdollisuuksien tai työkyvyn heikentymistä. Arvioitaessa, ovatko ansiomahdollisuudet tai työkyky heikentyneet, on otettava huomioon yksilölliset olosuhteet, eli vamman tai sairauden aiheuttamat rajoitteet, vahingoittuneen ikä, koulutus, työkokemus ja muut kuntoutuslain 5 §:n 2 momentissa mainitut kriteerit.

Tämän vuoksi työpaikan menetys voi johtaa erilaiseen kuntoutustarpeeseen ja kuntoutustoimenpiteiden mitoitukseen siitä riippuen, onko kyseessä nuori, vailla työkokemusta oleva henkilö, jonka rajoitteet ovat vähäiset ja joka vahingosta riippumatta olisi hankkinut itselleen ammatillisen koulutuksen, vai onko kyseessä henkilö, jo-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

ka joko ammattikoulutuksen tai työkokemuksen avulla on saanut hankittua ammatillisen pätevyyden, jota hän ei voi rajoitteiden vuoksi enää hyödyntää.

20-vuotias ylioppilas on töissä hampurilaisravintolassa pitäessään yo-kirjoitusten jälkeistä "välivuotta" ja valmistautuen yliopiston pääsykokeisiin. Työssään hän herkistyy sipulille ja salaatile, minkä vuoksi joutuu jättämään työnsä. Ammatillisen kuntoutuksen tarvetta ei ole, koska kyseessä ei ole vakiintunut ammatissa toimiminen, vaan ammattitaudista riippumatta hän olisi hakeutunut pois tästä väliaikaisesta toimestaan.

30-vuotias ammattikouluttamaton ravintolatyöntekijä, joka on ollut tässä työssä viisi vuotta, altistuu työssään sipulille ja salaatile, eikä jatkaminen saman työnantajan palveluksessa muissa työtehtävissä tule kyseeseen. Tässä tapauksessa kyse ei ole pelkän työpaikan menetyksestä, ja jos suorat työllistymismahdollisuudet ovat heikot, harkittavaksi tulee ammatillinen koulutus.

Seuraavassa tapauksessa kyseessä on ollut nuori henkilö, joka kuitenkin jo ennen ammattitaudin ilmenemistä oli ehtinyt hankkia ammattikoulutuksen ja toimia sen mukaisissa töissä:

Vahingoittunut oli peruskoulun ja talouskoulun jälkeen suorittanut kolmevuotisen levyseppä-hitsaajan toisen asteen perustutkinnon. Opiskelun päätyttyä hän sai töitä eräästä metallialan yrityksestä, jossa hän puhdisti metalliosia. Hän joutui lopettamaan työn saatuaan ihottumaoireita hitsausvalokaaresta. Tällöin kuntoutuja oli 20-vuotias. Työterveyslaitoksen tutkimuksissa todettiin, ettei kuntoutuja sovellu hitsaustyöhön, eikä hän voinut jatkaa työntekeä suojautuenkaan, koska oireita aiheuttavalta valolta oli käytännössä vaikea suojata kaikkia iho-alueita. Tämän vuoksi puollettiin ammatinvaihtoa ja korvattavaksi kaksivuotinen opiskelu merkonomiksi.

Kuntoutustarvetta ja kuntoutuksen toteuttamistapoja harkittaessa lähtökohdaksi voidaan ottaa kysymys, mikä vaikutus vammalla tai sairaudella ja sen seurauksena aiheutuneilla rajoitteilla on vahingoittuneen ammatilliseen tulevaisuuteen. Jos rajoitteista huolimatta vahingoittunut voi siirtyä opiskelemaan, ja hän olisi tämän todennäköisesti joka tapauksessa tehnyt, ei pitkään kestäviin kuntoutustoimenpiteisiin ole tarvetta. Sama on tilanne silloin, kun vahingoittunut voisi rajoitteista huolimatta työllistyä aiempaa vastaavaan työhön. Jos rajoitteet estävät tämän, tulee harkittavaksi, onko uuteen työhön tai ammattiin siirtyminen mahdollista suoraan, rajatuilla kuntoutustoimenpiteillä tai uudelleen koulutuksen kautta.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

47-vuotias rakennusmies tuli työkyvyttömäksi 9/98 sattuneessa työtapaturmassa, jossa hänelle aiheutui oikean polven rustovaurio, jota ei leikkauksenkaan jälkeen parantunut täysin. Työnantajana oleva kaupunki totesi, ettei uudelleensijoitusmahdollisuuksia ole ilman uudelleen koulutusta. Koulutus pohjana hänellä oli kansalaiskoulun jälkeen suoritettu 3-vuotinen autonasentajan tutkinto ammattioppilaitoksessa, ja työn ohella 1970–1980-lukujen vaihteessa suoritettu keskikoulu ja kauppaopisto, josta hänellä ei kuitenkaan ollut päättötodistusta.

VKK:ssa arvioitiin, että kevyemmän työn sinänsä mahdollistava kaupallisen alan koulutus oli vanhentunut, eikä vastannut nykyisiä vaatimuksia. Ennen lopullista suunnitelmaa ehdotettiin korvattavaksi ATK-ajokorttikurssi ja englannin kertauskurssi aikuisopistossa. Tämän jälkeen suunnitelmaksi muotoutui ATK-järjestelmätukihenkilöksi kouluttautuminen. Koulutuksen soveltuvuuden selvittämiseksi järjestettiin kahden kk:n mittainen työ-kokeilu vuoden 1999 lopussa työnantajana olevan kaupungin opetusyksikössä. Työkokeilu sujui hyvin, ja sen jälkeen kuntoutuja valittiin opetusvirastossa toteutettavaan vuoden kestävään tietokoneasentajan oppisopimuskoulutukseen. Koulutuksen aikana korvattiin englanninkielen lisäopintoja, koska kuntoutuja englannin kielen taito ei vastannut opiskelun edellyttämää tasoa. Lisäksi korvattiin opiskelun edellyttämistä erityis-ohjelmista ja erityiskoulutusjaksoista aiheutuvia kustannuksia.

Vammasta aiheutuvat rajoitteet ja kuntoutusedellytysten puute voivat johtaa siihen, ettei työelämään paluu ole kuntoutuksen keinoin mahdollista.

Työtapaturmassa kirvesmies sai hiomalaikasta käden toimintaa häiritsevän hermovamman sekä vasemman nilkan vamman, jonka seurauksena kävely on ontuvaa. Työhistoria on ollut vaihteleva, ja ennen tapaturmaa vahingoittunut oli ollut kolme vuotta työttömänä ennen määräaikaisen työsuhteen alkamista. Hänellä ei ollut ammattikoulutusta, pohjakoulutuksena oli kansakoulu. Lisäksi kuntoutusmahdollisuuksia heikensivät epilepsia, joka aiheuttaa kohtauksia lääkityksestä huolimatta. Tapaturmassa saatujen vammojen seurauksena vahingoittunut oli työkyvytön entiseen työhönsä ja muuhunkin fyysistä voimaa vaativaan työhön. Vahingon vuoksi vahingoittunut oli ammatillisen kuntoutuksen tarpeessa. Kuntoutusedellytyksiä kuitenkin heikensivät vahingoittuneen ikä (54 v.), kapea-alainen työkokemus vain rakennusalan töistä, vähäinen peruskoulutus ja muu terveydentila. Tämän vuoksi VKK katsoi, että mahdollisuuksia ammatilliseen kuntoutukseen ei ollut.

Ikä yksin ei ole ratkaiseva kuntoutustarpeen arviointikriteeri, etenkin, jos kyse on vain rajoitetuista kuntoutustoimenpiteistä:

Kuntoutuja (syntynyt v. 1939) oli 1994 sairastunut aromaterapeutin työssään luonnonhartsin ja hajusteiden aiheuttamaan käsi-ihottumaan. Koulutuksena hänellä oli keskikoulu ja merkonomin tutkinto. Vuoteen 1990 saakka hän oli tehnyt toimisto-töitä, mutta

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

siirtynyt selkävaivojen vuoksi aromaterapeutiksi, jossa työssä hän ehti toimia seitsemän vuotta ennen sairastumistaan.

Kuntoutuja haki korvausta yritystoiminnan muuttamiseksi rentoutusterapiapalveluyritykseksi. Sitä varten hän tarvitsi täydennyskoulutusta ja työvälineeksi fysioakustisen tuolin.

VKK puolsi lausunnossaan näiden 26 000 markan kustannusten korvaamista ottaen huomioon kuntoutujan ikä, rajoitukset ja työkokemus.

Vakuutuslaitos ei suorittanut korvausta, koska sen mielestä ammatillinen kuntoutus ei ollut perusteltua ottaen huomioon kuntoutujan ikä ja osa-aikainen työskentely rentoutusterapeuttina. Tapaturmalautakunta muutti vakuutuslaitoksen päätöstä ja velvoitti sen korvaamaan täydennyskoulutuksesta ja fysioakustisen tuolin hankkimisesta aiheutuvat kulut, koska ne olivat tarpeen, jotta kuntoutuja voisi harjoittaa terapeutin ammattia ja saada siitä pääasiallisen toimeentulonsa. (VakO31/ 1998, 19.3.1998)

Etenkin joidenkin ammattitautien kohdalla ammattitaudista aiheutuva rajoite voi olla niin vähäinen, että uudelleen koulutuksen sijasta riittää työtehtävien muutos, työolosuhdejärjestelyt tai työn vaihto altisteettomaksi. Tätä arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon, mitkä ovat kuntoutujan tosiasialliset työllistymismahdollisuudet aiempaa vastaavaan työhön. Joillekin aloille, esimerkiksi ravintolalalle, on tyypillistä, että esimiestehtävissä olevat henkilöt joutuvat osallistumaan ns. suoritettavaan työhön, jolloin työtehtävien vaihto terveydellisesti sopiviksi ei ole aina mahdollista:

Kuntoutuja (syntynyt v. 1967) oli ravintolapääällikön työssään saanut elintarvikkeiden käsittelyn aiheuttaman käsien ärsytysihottuman. Koulutuksena kuntoutujalla oli kolmivuotinen ravintolakokkilinja, vuoden tarjoilijakoulutus ja 8 ov:n ravintolanhoitajan esimieskoulutus. Kuntoutuja oli työskennellyt kokkina ja tarjoilijana ja vuodesta 1988 lukien myös esimiestehtävissä, ravintolapääällikönä vuodesta 1991 alkaen.

Kuntoutuja haki 3,5 vuotta kestävästä ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman mukaisen tradenomin koulutuksen korvaamista.

Vakuutuslaitos katsoi, ettei ammatilliseen uudelleen koulutukseen ollut tarvetta ammattitaudin kapea-alaisuuden ja aikaisemman koulutuksen sekä työkokemuksen perusteella. Ammattitaudista huolimatta kuntoutuja kykenisi ravintolapääällikön tehtäviin, missä ei tarvitse osallistua suoritettavaan työhön.

Kuntoutuja vetosi valituksessaan mm. siihen, ettei hänen koulutuksellaan ollut mahdollista päästä sellaisiin ylemmän työnjohdon tehtäviin, joissa ei olisi suoritettavaa työtä.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Tapaturmalautakunta muutti vakuutuslaitoksen päätöstä ja velvoitti korvaamaan tradenomin koulutuksen. Ärsytysihottuman toiminnalliset rajoitukset sekä hänen aiempi koulutus ja työkokemus huomioon ottaen tradenomin koulutusta oli pidettävä tarpeellisenä ammatillisena kuntoutuksena. (TamLa 4573/99, 19.1.2000)

Kun kyseessä on työpaikan – mutta ei ammatin – menetys, voi korvattavaksi tulla ansionmenetys kohtuulliselta uudelleen-työllistymisajalta sekä jotkin kuntoutustoimenpiteet, kuten työkokeilu, kuntoutustutkimus tai työhönvalmennus uuden työpaikan löytämiseksi. Näiden mitoittamiseen vaikuttaa kuntoutujan ikä ja työllistymismahdollisuudet, eli sen arviointi, kuinka suurena vahinkona työpaikan menetystä voidaan pitää kuntoutujan kannalta. Kesätöissä olevalle nuorelle, joka vammasta tai sairaudesta riippumatta voi päästä opiskelemaan ja aikanaan työllistyä, kesätyön menetys ei välttämättä aiheuta edes pienimuotoisten kuntoutustoimenpiteiden tarvetta. Sen sijaan ikääntyneelle, ammattikoulutamatommalle ja sekalaisissa pätkätöissä olleelle henkilölle työpaikan menetys on huomattavasti suurempi vahinko. Tällöin esim. työkokeilun tai työhönvalmennuksen järjestäminen voi olla tarpeen.

Menetyksen suuruutta, kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia ei voidakaan arvioida pelkästään vammasta tai sairaudesta seuraneiden rajoitteiden perusteella, koska kapea-alainenkin rajoite voi merkittävästi vaikeuttaa työllistymistä. Tämän uhkan suuruuteen puolestaan vaikuttavat kuntoutujan ammattiasema, koulutus ja työkokemus, ikä ja kyseisen alan työllisyystilanne.

2.4.2.3 Mikä on tarvittava ja riittävä koulutus verrattuna menetykseen

Kuntoutuslakien perustelujen mukaan riittävää koulutusta määriteltäessä lähdetään siitä menetyksestä, joka kuntoutujalle on aiheutunut.

Riittävää koulutusta arvioitaessa tavoitteena on, että kuntoutuja voi sen jälkeen työllään hankkia pääasiallisen toimeentulonsa. Myös kuntoutujan aiempi ansiotaso pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon: vahingoittuneen kannalta paras tulos olisi, jos kuntoutuja voidaan kouluttaa ammattiin, jossa hän voi hankkia vähintään entistä ansiotasoa vastaavat ansiot. Aina tähän ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia esim. kuntoutujan opiskeluedellytysten vuoksi tai siitä syystä, että hän on soveltuva ja motivoitunut alalle, jossa palkkataso on entistä ammattia alhaisempi.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Ammatillista menetystä arvioitaessa otetaan huomioon:

- kuntoutujan aiempi koulutus
- työkokemus
- vuosityöansio ja ansion alenema
- jäljellä olevat työssäoloaika

Uudelleen koulutuksen riittävyyden arviointikriteerejä ovat:

- vamman tai sairauden työkyvylle aiheuttamat rajoitteet
- vammasta tai sairaudesta aiheutunut ammatillinen menetys
- työllistymismahdollisuudet koulutuksen jälkeen.

Kuten perusteluissa on todettu, korvattavan koulutuksen kesto ei aina määräydy suoraan aiemman koulutuksen pituuden mukaan, ja ammattikoulutus voidaan korvata myös sellaiselle henkilölle, jolta sellainen puuttuu. Arviossa täytyy ottaa huomioon uuden ammatin soveltuvuus, sairauden tai vamman aiheuttamat rajoitteet ammatinvalinnassa, motivaatio ja muut yksilölliset tekijät, jotka puolestaan vaikuttavat siihen, sijoittuuko kuntoutuja suunniteltuun ammattiin. Ylipäänsä koulutuksen korvattavuutta arvioitaessa huomioon on otettava samat kriteerit, joita jo aiemmin käytiin läpi kuntoutustarpeen arviointikriteerien kohdalla.

Kuntoutuksena korvattavan koulutuksen taso katsotaan yleensä riittäväksi, jos se vastaa sitä koulutustasoa, joka kuntoutujalla oli ennen vammaa tai sairautta, eikä aiheuta ansion alenemaa. Näin ollen esim. auton asentajalle, kampaajalle tai kirvesmiehelle voidaan korvata jokin muu toisen asteen ammatillinen perustutkinto.

Samoin pelkästään työkokemuksen kautta ammattitaitonsa hankineelle vailla perustutkintoa olevalle kuntoutujalle voidaan korvata ammatillinen perustutkinto, jollei työllistyminen muilla keinoin ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Muita keinoja tulee harkittavaksi silloin, kun vahingoittunut on jo niin iäkäs, että odotettavissa oleva työssäoloaika koulutuksen jälkeen jäisi vain muutaman vuoden mittaiseksi, tai jos kykytestien johtopäätöksenä on, että opiskeluedellytykset esim. kognitiivisten valmiuksien osalta ovat heikot.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Kuntoutuja (s. 1972) peruskoulutuksena oli peruskoulu ja puolen vuoden jälkeen keskeytyneet ammattikouluopinnot hotelli- ja ravintolalinjalla. Hän oli vuodesta 1988 tehnyt aluksi tila-päisessä, sittemmin vakituksessa työsuhteessa töitä eri leipomoissa lähinnä pakkaustöissä. Ammattitauti, vehnä jauhojen aiheuttama allerginen nuha, todettiin 1/95. Työnantajalla ei ollut tarjota muuta työtä, eikä työvoimatoimiston kautta järjestynyt muutakaan työtä. Elektromagneettinen ja tietoliikennetekniikan kokoonpanokurssille kuntoutujaa ei valittu ammattitautinsa takia.

Kuntoutuja haki ja pääsi 1/2001 alkavaan kolme vuotta kestävään lähihoitajan koulutukseen. VKK:n kuntoutuslautakunta puolsi koulutuksesta korvattavaksi kaksi vuotta, joka olisi vastannut aikuis-koulutuksena toteutettavan ammattikurssin tms. aikuiskoulutuksen kestoa. Tapaturma-asiain korvauslautakunta puolestaan hyväksyi äänestysratkaisussaan kolmivuotisen koulutuksen korvattavaksi kokonaan, koska se ei ollut olennaisessa epäsuhteessa menetykseen. Kuntoutuja oli vahingon vuoksi menettänyt ammatin ja hänen oma-aloitteinen koulutukseen hakeutuminen oli lisäksi nopeuttanut kuntoutusselvittelyä (Korvauslautakunnan kokous 18.4.2001).

- - -

Kuntoutuja (syntynyt v. 1968) oli sairaanhoitajaksi opiskelunsa loppuvaiheeseen liittyvän työharjoittelun aikana saanut molempien kantaluiden pirstaleiset murtumat. Aiemmin hän oli ammattikoulussa kouluttautunut rakennuspiirtäjäksi 1,5-vuotisella tutkinolla, mutta ei ollut toiminut siinä työssä. Kuntoutuja pääsi opiskelemaan hoitotieteitä Kuopion yliopistoon, ja haki korvattavaksi kolmen vuoden opinnot, jossa ajassa hän voisi valmistua hoitotieteen maisteriksi.

VKK arvioi, että menetys huomioon ottaen riittävänä oli pidettävä kaksivuotisen koulutuksen korvaamista. VKK totesi, että pääosaan koulutuksensa mukaisista työtehtävistä kuntoutuja ei tapaturmavamman vuoksi kykenisi, joskin hän voisi kyetä osaan sairaanhoitajan tehtävistä erikoistumisvaiheen jälkeen (esim. terveydenhoitaja tai psykiatrinen sairaanhoitaja). Muuksi sairaanhoitajaksi kouluttautuminen vaatisi vähintään vuoden opinnot ja mahdollisesti työkokeilua/työhönvalmennusta.

Vakuutuslaitos ilmoitti korvaavansa opinnoista kahden vuoden osuuden.

Tapaturmalautakunta hylkäsi valituksen (äänestys 4–2).

VakO muutti vakuutuslaitoksen ratkaisua velvoittaen sen korvaamaan vielä kolmannen vuoden opinnot, koska sitä oli pidettävä vammojen vuoksi tarpeellisena ammatillisena kuntoutuksena. (VakO 04561/97/596, 10.2.1998)

Vastaavasti AMK-tutkinnon tai tiede- ja taidekorkeakoulututkinnon suorittaneelle voidaan korvata jokin muu soveltuva korkeakoulu-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

tutkinto. Tässä suhteessa ei yleensä ole perustetta ainakaan pelkästään opintojen keston perusteella tehdä eroa AMK- ja muun korkeakoulututkinnon välillä, koska tutkintojen suoritusajassa ei ole olennaisia eroja, joskin eräitä poikkeuksia on (esim. lääkärit). AMK-tutkinnon voi lyhimmillään suorittaa 3,5 vuoden ajassa, kun taas 180 op:n laajuinen alempi korkeakoulututkinto on suoritettavissa kolmen vuoden aikana. AMK-tutkinnon laajuus voi olla enimmillään 270 op, jolloin opiskeluaika on 4,5 vuotta, kun taas alemman korkeakoulututkinnon jälkeen suoritettava ylempi korkeakoulututkinto on yleensä 120 op:n laajuinen ja opiskeluaika vastaavasti kaksi vuotta.

Kuten perusteluissa on todettu, korvattavan koulutuksen kesto ei määräydy suoraan kuntoutujan aiemman koulutuksen keston ja laadun perusteella. Usein esim. AMK-tutkinto voi olla terveydellisesti paremmin soveltuva ja työllistymisen kannalta ja joissakin tapauksissa myös entinen ansiotaso huomioon ottaen parempi vaihtoehto kuin ammatillinen perustutkinto. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet sijoittuvat useimmiten ns. suoritettavaan työhön, jolloin esim. raajojen toiminnanrajoitteet ovat este työssä suoriutumiselle, kun taas AMK-tutkinnon suorittaneet kuntoutujat voivat hakeutua heille terveydellisesti paremmin soveltuviin asiantuntija- tai esimiestehtäviin. Tosin aina ennen koulutussuunnitelman hyväksymistä on joka tapauksessa selvitettävä, mitkä ovat kuntoutujan mahdollisuudet sijoittua aikanaan terveydentilan kannalta sopiviin työtehtäviin.

Korkea vuosityöansio ennen vahinkohetkeä voi myös puoltaa AMK-tutkinnon suorittamista vaikka koulutustaso olisi aikaisemmin ollut matalampi. Erityisesti tämä korvattavaksi jäävään ansionaleminaan liittyvä näkökulma korostuu niiden henkilöiden kohdalla, joilla on vielä kohtuullisen pitkä työura edessään uudelleen koulutuksen jälkeen.

Joissain tilanteissa voidaan merkitystä antaa vahingoittuneen omalle motivaatiolle sekä sille, miten nopeasti kuntoutusselvittely on edennyt. AMK-opintoja voidaan suositella, jos ratkaisun avulla voidaan selvästi lyhentää kokonaisselvittelyaikaa.

Kuntoutuja (syntynyt v. 1963) sai ammattitautina korvattua formaldehydin aiheuttaman ihottuman hammashoitajan työssään. Hän oli valmistunut hammashoitajaksi 1988, ja oli ollut siinä työssä 9/88 alkaen. VKK puolsi korvattavaksi 2,5-vuotisen ammattikoulutuksen terveydenhoitajaksi. Tämän jälkeen kuntoutuja oli välillä äitiyslomalla, eikä häntä hyväksytty terveydenhoitajakoulutukseen, koska soveltuvuuskokeissa häntä ei pidetty riittävän sopivana kyseiseen työhön. Kuntoutuja pääsi sosiaali- ja

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

terveysalan oppilaitoksessa 1/97 alkavaan aikuiskoulutuksena toteutettavaan sosiaalian AMK-muotoiseen koulutukseen, jonka kesto oli 3,5 vuotta.

VKK ehdotti koulutuksesta korvattavaksi 2,5 vuotta, koska kuntoutuja olisi päässyt esim. sosiaali- ja terveysalan tai lasten ohjausalan perustutkintokoulutukseen, jotka kestäisivät enintään 2,5 vuotta ja mahdollistaisivat sijoittumisen ammattitaidin puolesta sopivaan työhön.

Vakuutuslaitoksen tehtyä ehdotuksen mukaisen päätöksen kuntoutuja vaati myös viimeisen opiskeluvuoden korvaamista tapaturmalautakunnalle tekemässään muutoksenhakemuksessa. Tapaturmalautakunta muutti vakuutuslaitoksen päätöstä ja määräsi korvattavaksi loppuosankin koulutuksesta, koska opiskelu oli kokonaisuudessaan tarpeen kuntoutujan siirtymiseksi sellaiseen uuteen ammattiin, josta hän voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. (TamLa 3012/1999, 6.10.1999)

AMK-tutkinto on perustutkintoa vaativampi ja teoreettisempi, joten kuntoutujan kannalta sen suorittamisessa voi tulla perustutkintoon verrattuna enemmän ongelmia. Kuntoutujan kognitiiviset edellytykset suoriutua tutkinnosta tulee ottaa huomioon korvattavuutta arvioitaessa. Jos opiskeluvuosi on jo alusta alkaen perusteltu epäilyksiä, voidaan koulutusta puoltaa korvattavaksi esim. sillä varauksella, että ensivaiheessa koulutusajasta korvataan yksi vuosi, ja jos olennaisia ongelmia ei ole ilmaantunut, korvataan myös loppuosa. Jos taas kuntoutujalla on olennaisia ongelmia opiskelussa, joudutaan kuntoutusselvittelynä pohtimaan mahdollisuuksia tukipetukseen tai jopa opintojen vaihtamiseen.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.5 Kuntoutuksen käytettävissä olevat keinot

2.5.1 Kuntoutustutkimukset ja muut kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät toimenpiteet

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 1–3 kohdat

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen kustannuksina korvataan:

- 1) *kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävät tutkimukset;*
- 2) *työ- ja koulutuskokeilut*
- 3) *työhönvalmennus kuntoutujan entisessä tai uudessa työssä taikka työ-
klinikassa tai muussa vastaavassa laitoksessa*

Perustelut

Tällaisia tutkimuksia voivat olla terveydenhuollon piirissä tehtävät työkykyä selvittävät tutkimukset, työhallinnon toimesta tapahtuva ammatinvalinnan-ohjaus ja vajaakuntoisten työhönsijoituspalvelun erilaiset työ- ja suorituskkyä selvittävät toimenpiteet, vammaispuolustajan mukainen ja muu kuntoutusohjaus tai vakuutuslaitoksen tai Vakuutusalan Kuntouttamiskeskuksen toimesta järjestettävät työkunnan arviointi- ja työklinitkatutkimukset. Tutkimukset ovat yleensä maksuttomia kuntoutettavalle. Tutkimukset ovat nykyäänkin korvattavia, jos ne ovat maksullisia, koska tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain ja liikennevakuutuskorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain, jäljempänä voimassa olevat lait, 2 §:n mukaan kuntoutusta on korvattu tarpeellisten tutkimusten perusteella. (HE 259/90, s. 37)

2.5.1.1 Työvoimahallinnon palvelut

TE-toimistot tarjoavat työnhakijoille työnvälitys-, ammatinvalinnanohjaus (AVO)- ja urasuunnittelupalveluita. Niiden tavoitteena on auttaa asiakasta ammatinvalinnassa. Ammatinvalinnanohjauksessa palvelumuotona on mm. asiakkaan ja ammatinvalintapsykologin ohjauskeskustelu, johon voi liittyä erilaisia tehtäviä, soveltuvuustestejä, työ- tai koulutuskokeiluja tai terveydentilan tutkimuksia. Ohjauspalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia, mutta ammatinvalintapsykologille tulee varata etukäteen aika TE-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

toimistosta. Käytettävissä on myös erikoistyövoimaneuvojen palveluita ja erityisesti vajaakuntoisille suunnattua työnvälitys- ja ammatinvalinnanohjausta.

TE-toimistojen koulutus- ja ammattitietopalvelu antaa asiakkaille tietoja eri koulutusmahdollisuuksista, ammasteista ja työelämästä. TE-toimistoilla on käytettävissään myös sähköisenä palveluna AVO-ammatinvalintaohjelma, joka sisältää tietoja sadoista eri ammasteista ja niihin johtavasta koulutuksesta.

TE-toimistot myös tarjoavat vakuutuslaitoksille ja VKK:lle maksullisia ammatillisen kuntoutuksen palveluja. Näitä maksullisia ammatillisen kuntoutuksen palveluja tuottavat Professi-yksiköt, joita on yhteensä seitsemän. VKK:n asiakkaina olevien kuntoutujien kohdalla palvelumuotoina ovat useimmiten edellä mainitut AVO- ja urasuunnittelupalvelut. TE-toimiston kautta järjestetään VKK:n kuntoutuja-asiakkaille harvoin työkokeiluja, eikä TE-toimisto ylipäänsä voi järjestää työkokeilua samalla työnantajalla, johon asiakas on työ- tai muussa palvelussuhteessa.

Kuntoutuja voidaan ohjata myös TE-toimistojen järjestämään **työvoimakoulutukseen** sisältyvään ohjaavaan koulutukseen, kuten urasuunnittelukurssille. Työvoimakoulutusta järjestetään lähinnä ammatillisissa aikuis- koulutuskeskuksissa, mutta myös yksityiset koulutuksen järjestäjät voivat olla tämän palvelun tuottajia. VKK:n kuntoutujaasiakkaille nämä kurssit joudutaan useimmiten hankkimaan maksullisina os- tokursseina, koska kursseille ovat etusijalla työttömät tai työttö- myysuhan alaiset henkilöt.

TE-toimistot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY- keskukset) järjestävät myös työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta. Yrittäjäksi siirtymistä harkitseva saa tietoa eri rahoitusvaihtoeh- doista ja tukimuodoista häntä lähinnä olevasta ELY-keskuksesta.

Lisätietoa näistä palveluista saa työ- ja elinkeinoministeriön ko- tisivulta www.tem.fi sekä ELY-keskusten kotisivulta www.ely-keskus.fi.

2.5.1.2 Kuntoutuspalvelut

Kuntoutuksen toteuttamiseen osallistuvat tarvittaessa myös kun- toutuksen palveluntuottajat ja terveydenhuollon toimintayksiköt.

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Tietoa palveluntuottajien tarjoamista palveluista ja palvelujen hinnoista saa VKK:n kotisivulta www.vkk.fi.

Palveluita ovat mm. työ- ja toimintakyvyn arviointipalvelut, kuntoutustarveselvitykset, resurssiselvitykset, työhönpaluusuunnitelmat, työkokeilut ja työhönvalmennus.

Varsinaisen terveyden- ja sairaanhoidon lisäksi jotkut terveydenhuollon toimintayksiköt, käytännössä kuntoutustutkimusyksiköt, suorittavat myös terveydentilan ja työkyvyn arviointitutkimuksia. Niissä tarkastelunäkökulma on selkeästi lääketieteellinen. Jotkin yksiköt tarjoavat myös laajempia kuntoutustutkimuksia ja työkokeiluja myös normaaleissa työpaikoissa.

2.5.1.3 Työkokeilut työpaikalla

Työkokeilu työpaikalla on kokeilu, jossa selvitetään kuntoutujan mahdollisuudet suoriutua työtehtävistä vahingosta aiheutuneista rajoitteista huolimatta. Sen avulla voidaan myös laajemmin selvittää suunnitellun työn soveltuvuutta mm. kuntoutujan oman motivaation kannalta.

Työkokeilu voidaan järjestää VKK:n kuntoutussuunnittelijoiden työnantajayhteyksien avulla, mutta usein sopivan työkokeilupaikan löytäminen edellyttää yhteistyötä kuntoutuksen palveluntuottajan kanssa.

Työkokeilun pituus määritetään tapauskohtaisesti. Jos työkokeilun tavoitteena on selvittää suunnitellun työn sopivuus terveydellisten rajoitteiden kannalta, kokeilun pituus on yleensä vähintään 3 kk.

2.5.1.4 Työhönvalmennus

Työhönvalmennusta voidaan käyttää joko

- 1) keinona, jolla parannetaan kuntoutujan mahdollisuuksia suoraan sijoittumiseen työhön tai
- 2) keinona, jolla parannetaan ammatillisen koulutuksen osana kuntoutusohjelmaa hankkivan/hankkineen kuntoutujan mahdollisuuksia työllistyä koulutuksen suorittamisen jälkeen.

Työhönvalmennus, jonka tavoitteena on kuntoutujan suora sijoittuminen työhön, on ohjattua käytännön työharjoittelua sillä ammat-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

tialalla, joka soveltuu kuntoutujalle. Työhönvalmennuksella kohennetaan kuntoutujan ammatillisia valmiuksia suunnitellussa työssä ja sen tavoitteena on suora työllistyminen työhönvalmennuksen jälkeen. Työhönvalmennusta voi edeltää myös työkokeilu.

Ammatillisen koulutuksen aikaisen työhönvalmennusjakson tarkoituksena on puolestaan saada kuntoutujalle työkokemusta uudessa ammatissaan ja parantaa sen avulla hänen työnsaantimahdollisuuksiaan. Ammatillisen koulutuksen aikainen työhönvalmennus voi tulla kyseeseen esim. tilanteissa, joissa kyseessä on hyvin lyhytkestoinen koulutus. Sitä vastoin koulutuksen aikaiseen työhönvalmennukseen ei kuitenkaan ole tarve turvautua tilanteissa, joissa kuntoutusohjelman sisältävä koulutus sisältää käytännön harjoittelua.

Työhönvalmennuksen kesto määritellään tapauskohtaisesti. Työhönvalmennuksen kesto on kuitenkin yleensä aina enintään 6 kuukautta. Mikäli työhönvalmennuksen tarkoituksena on kuntoutujan suora sijoittuminen työhön ja kuntoutusohjelmassa olisi tarve turvautua tätä pidempikestoiseen työhönvalmennukseen, tulee kuntoutujan kuntoutusohjelmaksi harkita työhönvalmennuksen asemesta esim. oppisopimuskoulutusta.

Työhönvalmennuksesta ammatillisen kuntoutuksen jälkeen ks. erikseen luku 2.6.6.

2.5.1.5 Työkokeilu tai työhönvalmennus – sopimus ja etuudet, kuntoutusajan tapaturmavakuutus

Työkokeilusta ja työhönvalmennuksesta tehdään kokeilu- tai valmennuspaikan tarjoavan työnantajan, kuntoutujan ja VKK:n kesken sopimus, johon liittyy vakimuotoiset sopimusehdot. Niiden mukaan työkokeilu ja työhönvalmennus ei muodosta työnantajan ja kuntoutujan välille työsopimusta, vaikka paikan tarjoavaa yritystä kutsutaankin työnantajaksi. Sijoittajana olevalle työnantajalle ei aiheudu palkkakustannuksia eikä muitakaan palkan sivukuluja.

Korvausvastuussa oleva vakuutuslaitos järjestää kuntoutujalle lakisääteisen tapaturmavakuutuksen. Lisäksi kuntoutuja on vakuutettu VKK:n vastuuvakuutuksella. Vastuuvakuutusehtojen mukaan vakuutuksesta korvataan vastuuvakuutusehdoissa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta kuntoutujan aiheuttamat henkilö- ja esinevahingot, joista hän on voimassa olevan oikeuden mukaan korvausvastuussa. Vakuutukseen sisältyy myös eri-tyisehto, jonka mukaan korvataan myös kuntoutujan työnantajalle tai tämän omai-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

suudelle aiheutuneet vahingot enintään 500.000 euroon saakka, kun vahinko on johtunut kuntoutujan vammasta tai sairaudesta johtuvista seikoista, kuten sairauskohtauksesta tai horjahtamisesta, vaikka korvausvastuuta ei muuten olisikaan.

Lakiin tapaturmavakuutuksen perusteella korvattavasta kuntoutuksesta on 1.1.2003 lisätty uusi 8a §, jonka mukaan vakuutuslaitoksen on järjestettävä kuntoutujalle tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu vakuutus korvattavassa kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävässä työ- ja koulutuskokeilussa, työhönvalmennuksessa ja työharjoittelussa sattuvan tapaturman varalta siltä osin kuin kuntoutujalla ei ole muulla perusteella oikeutta tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen. Tässä vakuutuksessa vakuutetun vuosityöansiona käytetään kuntoutustoimenpiteiden tai kuntoutusselvittelyn tarpeen aiheuttaneen tapaturman tai ammattitaudin johdosta maksetun ansionmenetykskorvauksen perusteena ollutta vuosityöansiota, johon tehdään vakuutusta otettaessa työeläkelakien mukainen indeksitarkistus.

2.5.1.6 Koulutuskokeilut

Koulutuskokeilu on kokeilu, jossa selvitetään, mikä opetusvaihtoehto olisi sovelias kuntoutujalle, ja kuntoutujan valmiuksia suoriutua suunnitelluista opinnoista. Koulutuskokeilujen järjestäminen voi sisältyä esim. TE-toimiston, kuntoutuslaitosten tai oppilaitosten palveluihin. Käytännössä koulutuskokeilut ovat melko lyhyitä muuttaman päivän jaksoja, jotka sisältävät esim. tutustumiskäyntejä eri oppilaitoksiin.

2.5.1.7 Valmentava koulutus

Valmentavana koulutuksena voidaan korvata joko aikoinaan puutteelliseksi jääneen perusopetuksen täydentämistä, erilaisia perus- tai ammattitutkintoon valmentavaa koulutusta, tai valmennuskursseja. Tällaista opetusta järjestävät eri ammattiopistot, aikuiskoulutuskeskukset, kansalais- ja työväenopistot sekä ainejärjestöt. Lisätietoa näistä saa opetuksen tarjoajien lisäksi esim. TE-toimistoista (www.mol.fi) tai Opetushallituksen vuosittain julkaisemasta aikuis-koulutusoppaasta.

Valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta järjestetään myös ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Niissä valmentava koulutus voi olla

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

joko ammatilliseen peruskoulutukseen tai itsenäiseen elämään valmentavaa. Eräs tällaisen valmentavan koulutuksen muoto on ns. AKVA-koulutus, jonka kohderyhmänä voivat olla mm. liikuntavammaiset tai monivammaiset nuoret, jotka tarvitsevat valmentavaa koulutusta jatkosuunnitelmiensa selkeyttämiseksi. Koulutuksen tehtävänä on antaa erityistukea tarvitseville opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen koulutukseen, työhön sijoittumiseen ja oman elämän hallintaan. Tavoitteena on, että opiskelijalla on koulutuksen päätyttyä mahdollisimman hyvät valmiudet itsenäiseen elämään, koulutukseen tai työhön. Esim. Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksessa jokaisen opiskelijan kanssa tehdään aluksi henkilökohtainen opiskelun järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), johon kirjataan opiskeluun liittyvät henkilökohtaiset tavoitteet ja erityistarpeet.

Usein valmentavana koulutuksena puolletaan korvattavaksi ATK-ajokorttikurssia. Kuntoutujat, joilla ei ole ATK-käyttökokemusta, on useimmiten syytä ohjata ATK-taitoja parantavaan koulutukseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, vaikka lopullinen kuntoutussuunnitelma ei olisikaan vielä muotoutunut.

Ammatillisen koulutuksen tarpeessa olevat kuntoutujat, joilla on puutteita peruskoulutuksessa, tai joiden perustutkinnon suorittamisesta on kulunut aikaa, on syytä pyrkiä ohjaamaan valmentavaan ja opiskeluedellytyksiä parantavaan koulutukseen mahdollisimman pian, jolloin aika varsinaisia pääsykokeita odotellessa tulee hyödynnettyä. Samalla saadaan myös tietoa kuntoutujan opiskeluedellytyksistä.

2.5.1.8 Ammatillinen koulutus

Kun kuntoutuja on vahingon vuoksi menettänyt ammattinsa, tulee usein kuntoutuskeinoksi kouluttautuminen uuteen ammattiin, jos suora työhönsijoittuminen ei ole mahdollista. Koulutusta käsitellään tarkemmin oman otsikkonsa alla kohdassa 2.7.

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.6 Kuntoutuksen toteutus

Tässä osiossa selostetaan kuntoutusasian etenemistä VKK:ssa. Kuntoutusasian hoidossa käytettäviä keinoja on selostettu edellä Kuntoutuksen käytettävissä olevat keinot -otsikon alla.

2.6.1 Kuntoutuksen vireille tulo

Lainkohta

11 §

Kuntoutusasian vireille saattaminen. Jos korvattavasta vammasta aiheutuu pitkäaikaisia rajoituksia työ- ja toimintakyvylle ja ansiomahdollisuuksille, vakuutuslaitoksen tulee omasta aloitteestaan viipymättä saattaa 5 §:ssä tarkoitettu kuntoutusasia vireille ja huolehtia kuntoutustarpeen selvittämisestä ja kuntoutukseen ohjaamisesta. Tässä tarkoitettun kuntoutuksen tarve ja mahdollisuudet tulee tarvittaessa selvittää vakuutuslaitoksen toimesta ennen kuin vahingoittuneelle voidaan myöntää pysyvä eläke.

Kuntoutusaloitteen voi tehdä myös vahingoittunut, työnantaja, sairaanhoitolaitos, työvoimaviranomainen tai muu kuntoutusasia selvittävä henkilö. Vakuutuslaitoksen tulee aloitteen johdosta viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittämiseksi.

Jos aloite tämän lain mukaisesta kuntoutuksesta on hylätty, vakuutuslaitoksen tehtävänä on huolehtia siitä, että työntekijälle/vahingoittuneelle annetaan tietoja muista kuntoutusmahdollisuuksistaan ja että hänet ohjataan kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin yhteistyössä niitä järjestävien tahojen kanssa.

Lisäksi vakuutuslaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

Perustelut

Vireille saattamista koskeva säännös on uusi. Tapaturmavakuutuslaissa on jo nyt ollut vakuutuslaitoksen selvittämisvelvollisuutta koskeva säännös, joka on velvoittanut korvausasian selvittämiseen myös kuntoutusasioissa.

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Kuntoutusasian saa aina vireille vahingoittunut, työnantaja, sairaanhoitolaitos, sosiaali- ja työviranomaiset sekä muukin henkilö, joka hoitaa kuntoutusasiaa. Erityinen toimimisvelvollisuus vakuutuslaitoksella on silloin, kun on kyse ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteistä. Tarkoituksena on, että vahingoittuneelle ei yleensä annettaisi selviä tapauksia lukuun ottamatta päätöstä pysyvästä eläkkeestä tai liikennevakuutuksen jatkuvasta korvauksesta, ennen kuin kuntoutusmahdollisuudet on selvitetty vakuutuslaitoksen tai jonkin muun tahon toimesta. Tällä säännöksellä halutaan tehostaa kuntoutusasioiden hoitoa. Tällöin myös vahingoittuneen edellytetään osallistuvan kuntoutukseen.

Vakuutuslaitoksen tulee tällaisen aloitteen saatuaan ryhtyä toimenpiteisiin kuntoutustarpeen selvittämisen käynnistämiseksi. Kuntoutustarpeen selvittämiseksi riittää lääkärinlausunnoista saatava tieto silloin, kun vamman vaikeus selvästi estää työhön paluun kaikkeen työhön.

Muu kuin ammatillinen kuntoutus hoidetaan yleensä kunnallisessa terveydenhuollossa tai sosiaalitoimen kautta eikä erillistä aloitetta kuntoutukseen tarvita vakuutusjärjestelmien taholta.

Ohje

Kuntoutuslaissa on lähdetty siitä, että pysyvää ansionmenetykskorvausta ei tulisi vahvistaa maksettavaksi ennen kuin kuntoutusmahdollisuudet on selvitetty. Toisaalta jos vakuutuslaitos tekee kuntoutuksen osalta kielteisen ratkaisun, päätökseen tulisi tarpeen mukaan sisällyttää ohjaus hakea kuntoutuskorvausta muualta, esim. Kelalta tai työeläkeyhtiöltä.

Kuntoutusasia tulee vireille VKK:ssa vakuutuslaitoksen toimeksiannosta. Aloitteen kuntoutusasian vireille saattamiseksi voi tehdä myös ulkopuolinen taho, kuten hoitava lääkäri. Jos kuntoutusaloite tulee vakuutusalan ulkopuolisena aloitteena esim. terveydenhuollosta tai kuntoutuslaitoksesta, VKK ottaa yhteyttä siihen vakuutuslaitokseen, jonka käsiteltäväksi ja/tai korvattavaksi kyseinen tapaus kuuluu, ja selvittää, onko vakuutuslaitoksen syytä antaa toimeksianto VKK:lle.

Vakuutuslaitos hankkii kuntoutusasian ratkaisemisessa tarvittavat asiakirjat käyttöönsä tapaturmavakuutuslaissa olevien tiedonsaantisaännösten nojalla ja toimittaa ne toimeksiannon yhteydessä VKK:lle. Nämä voidaan kuntoutujan suostumuksella toimittaa myös palvelun tuottajalle.

Kuntoutusta koskeva aloite on tarkoituksenmukaista toimittaa heti sille vakuutuslaitokselle, joka on korvausvastuussa vahingosta.

Työtapaturmien osalta korvausvastuussa oleva vakuutuslaitos on yleensä tiedossa. **Ammattitautitapauksissa** on joskus vaikea arvioida alkuvaiheessa, minkä vakuutuslaitoksen korvausvastuulle

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

vahinko jää. Tapaturma-asiaain korvauslautakunnan kiertokirjeessä 5/2001 on tarkemmin selostettu menettelyä näissä tapauksissa. Kiertokirjeen mukaan se vakuutuslaitos, jossa ammattitautiasia tulee vireille, hoitaa useimmiten myös korvausasian selvittelyn kuntoutus mukaan luettuna.

2.6.2 Kuntoutusasian käytännön toteutus VKK:ssa

Toimeksiannon perusteella asian käsittely VKK:ssa alkaa, kun kirjallinen toimeksianto ja liiteasiakirjat ovat saapuneet VKK:lle. Tällöin kuntoutujan asuinpaikkakunnasta, asian laadusta ja asiointikielestä riippuen asia ohjataan jollekin VKK:n kuntoutussuunnittelijalle. VKK:n kuntoutussuunnittelijat toimivat ammatillisen kuntoutuksen asioissa aluejaon mukaisesti eli kuntoutujan asia ohjautuu sille suunnittelijalle, jonka toimialueeseen kuntoutuja asuinpaikkansa perusteella kuuluu.

Alkuvaiheessa kuntoutussuunnittelija perehtyy kuntoutujasta käytettävissä oleviin asiakirjoihin ja luo ensi kontaktin kuntoutujaan. Kuntoutuja saa myös tietoa VKK:n tehtävästä kuntoutusasian hoidossa ja häneltä pyydetään suostumus kuntoutujaa koskevien tietojen vaihtoon. Lisäksi kuntoutussuunnittelija haastattelee kuntoutujan täydentäen käytettävissä olevia tietoja esim. terveydentilasta, koulutuksesta, työhistoriasta, nykyisestä työtilanteesta, perhe- ja muusta sosiaalisesta tilanteesta sekä kuntoutujan ammatillisista suunnitelmista.

Alkuhaastattelun perusteella päätetään yhdessä kuntoutujan kanssa jatkotoimenpiteistä.

Kuntoutusprosessin olennainen osa on yhteydenpito ja tietojen vaihto toimeksiantajana olevan vakuutuslaitoksen ja VKK:n välillä. Varsinaisen korvausratkaisun tekee aina vakuutuslaitos; VKK:n kuntoutuslausunnot ovat luonteeltaan asiantuntijalausuntoja, jotka eivät sido vakuutuslaitosta.

VKK:n ei tarvitse hankkia vakuutuslaitokselta erillistä maksusitoumusta tai korvauspäätöstä, kun kyse on tavanomaisista kuntoutusedellytyksistä ja -mahdollisuuksista selvittävistä palveluista tai lyhyehköistä valmentavista tai täydennyskoulutuksista. Näitä ovat:

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

- palveluntuottajien tarjoamat kuntoutuspalvelut (mm. ammatinvalinnanohjaus, työkokeilupaikan järjestäminen, resurssiselvitys)
- terveydentilan, työ- ja toimintakyvyn arviointipalvelut ; vakuutuslaitos kuitenkin hankkii kaikki asiassa tarvittavat lääketieteelliset selvitykset
- enintään kolme kuukautta kestävät työkokeilut
- atk-ajokorttikurssit
- muut vastaavat, enintään 3 kk kestävät kurssit, joista aiheutuvat kustannukset ovat määrältään enintään edellä mainittuja vastaavia.

Toimeksiannossa voidaan ottaa kantaa siihen, mitkä työllistymisedellytyksiä ja -mahdollisuuksia selvittävät palvelut tai koulutukset eivät ole tavanomaisia ja joita varten tarvitsee siten hankkia erillinen maksusitoumus tai korvauspäätös.

Vaikka VKK:lla onkin valtuus sopia edellä mainituista selvittelyistä palveluntuottajan ja kuntoutujan kanssa, VKK toimittaa heti korvaavalle vakuutuslaitokselle tiedon selvittelyn ajankohdasta, kestosta, sisällöstä ja kustannuksista.

2.6.3 Käsittelyn päättäminen, kun kuntoutustarvetta tai -mahdollisuuksia ei ole

Kuntoutustarpeen arviointi sisältää kuntoutuslakien 3 §:n mukaisen syy-yhteyksysymyksen selvittämisen sekä 5 §:n mukaisesti tapahtuvan kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittämisen. Jos VKK:ssa päädytään siihen, että kuntoutustarvetta ei ole, kuntoutustarve ei ole syy-yhteydessä korvattuun vammaan tai sairauteen, tai että kuntoutusmahdollisuuksia ei ole, VKK päättää asian käsittelyn ja toimittaa vakuutuslaitokselle arviointilausuntonsa. Lausunnossa esitetään perustelut sille, miksi VKK ei pidä tarpeellisenä tai mahdollisena edetä varsinaiseen kuntoutusohjelmaan saakka.

Kuntoutusmahdollisuuksien puuttumisen osalta tämä perustelu sisältää 5 §:n 2 momentissa mainittujen kriteerien läpikäymistä, eli kuntoutusmahdollisuuksien arviointia suhteessa kuntoutujan ikään, aikaisempaan työkokemukseen ja koulutukseen, asumis-

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

olosuhteisiin, terveydentilaan (sisältäen myös muut korvatusta vammasta tai sairaudesta riippumattomat vammat tai sairaudet), korvattavasta vammasta tai sairaudesta aiheutuviin rajoituksiin joko nykyisessä työssä tai ylipäänsä työelämässä sekä työllistymismahdollisuuksiin. Yhtenä perusteena voivat olla myös kuntoutujan puutteelliset kognitiiviset edellytykset. Lausunnossa tuodaan esiin myös se, johtuuko kuntoutuksen päättymisen sellaisesta kuntoutujasta riippuvasta syystä, joka ei johdu korvattavasta vammasta tai sairaudesta.

Usein joudutaan arvioimaan sitä, onko vahingoittunut menettänyt vamman tai sairauden vuoksi vain silloisen työnsä vai onko kyseessä pysyvä ammatin menetys. Ks. tästä kohta 2.4.2.2.

Jos VKK:n lausunnossa otetaan kielteinen kanta kuntoutuksen korvattavuuteen, lausunnossa ilmoitetaan, mihin muiden kuntoutuspalveluiden piiriin kuntoutuja voi hakeutua.

VKK:n lausunnon saatuaan vakuutuslaitos arvioi, maksetaanko vahingoittuneelle tapaturmavakuutuslain nojalla täyttä ansionmenetyskorvausta, jäljellä olevan työkyvyn perusteella määräytyvää osaeläkettä, vai onko vahingoittuneella työkykyä jäljellä siinä määrin, että hänelle ei makseta ansionmenetyskorvausta lainkaan.

2.6.3.1 Kuntoutusohjaus kielteisessä päätöksessä

Jos kuntoutusasiassa tehdään kielteinen päätös, tulee vakuutuslaitoksen kuntoutuslain 11 §:n 3 momentin mukaisesti huolehtia siitä, että vahingoittuneelle annetaan tietoja muista kuntoutusmahdollisuuksista ja että hänet ohjataan kuntoutustarvettaan vastaavaan kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin yhteistyössä niitä järjestävien tahojen kanssa. Useimmiten kyseeseen tulee ohjaus Kelan paikallistoimistoon (muussa kuin julkisessa laitoshoidossa olevien lääkinnällinen kuntoutus sekä se vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus, jota ei järjestetä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002), erityisopetusta koskevien säännösten tai työeläkelakien nojalla) tai siihen työeläkelaitokseen, jossa vahingoittuneen viimeinen työsuhte tai yrittäjätoimintajakso on vakuutettu. Vakuutuslaitosten on lisäksi noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.6.4 Kuntoutusohjelman suunnittelu ja toteutus

Jos kuntoutusmahdollisuuksia arvioidaan olevan, arvioidaan seuraavaksi, onko tarkoituksenmukaista joko pyrkiä säilyttämään työkyky entisessä työssä tai palauttaa kuntoutuja työhön ammatillista koulutusta suppeammilla toimenpiteillä. Tällaisia toimenpiteitä ovat esim. työtehtävien muutos, apuvälineiden ja/tai laitteiden hankkiminen työpaikalle tai työhönpaluun tukeminen työkokeilun ja/tai työhönvalmennuksen avulla. Samoin kyseeseen voi tulla lyhytkestoisien lisä- tai täydennyskoulutuksen korvaaminen. Samalla selvitetään, onko kuntoutuja valmentavan koulutuksen tarpeessa, ja onko tarpeen esim. suorittaa ATK-ajo-korttikurssi työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. Jos tämä ei ole mahdollista, tulee suunniteltavaksi soveltuva ja menetykseen nähden oikeassa suhteessa oleva koulutusohjelma.

2.6.5 Kuntoutusohjelman seuranta ja tukitoimet

Kun varsinainen kuntoutusohjelma on syntynyt ja vakuutuslaitos on sen hyväksynyt korvattavaksi, VKK huolehtii kuntoutusohjelman toteuttamisesta vaadittavista käytännön toimenpiteistä sekä seuraa ja tukee ohjelman toteutumista. Työkokeilun ja työhönvalmennuksen osalta tämä merkitsee käytännössä neuvottelua ja työpaikalla ja työsuorituksia koskevan palautteen hankkimista kuntoutujalta, työnantajalta ja työterveyshuolloilta.

Oppisopimuskoulutuksessa olevien kohdalla opintojen etenemistä seuraavat myös oppisopimustoimistojen koulutustarkastajat. Näissä tapauksissa opiskelun etenemisen seuranta vaatii yleensä kuntoutussuunnittelijan yhteydenpitoa työnantajaan. Seurannan toteutus vaihtelee kunkin tapauksen olosuhteiden mukaan.

VKK seuraa opintojen etenemistä mm. hankkimalla lukukausittain selvityksen kertyneistä opintosuoritteista ja todistuksen läsnä olevaksi opiskelijasta ilmoittautumisesta. Varsinkin ensimmäisen lukuvuoden aikana VKK:n yhteydenpito opiskelijaan ja oppilaitokseen on tiivistä, ja VKK ottaa yhteyttä opiskelijaan viimeistään ensimmäisen lukukauden puolivälissä. Tarvittaessa, esim. jos opiskelussa on jo ilmennyt ongelmia, opintojen etenemistä seurataan tiiviimmin.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Jos opinnoista suoriutumisessa on ongelmia, tulee harkittavaksi eri tukitoimenpiteet, kuten tukiopetus, opintomuodon tai -tason muutos jne. Ks. myös kohta 2.14.

Joissakin tapauksissa joudutaan toteamaan, ettei alkuperäinen suunnitelma ole toteutettavissa esim. terveydellisten rajoitteiden tai puutteellisten koulutusedellytysten vuoksi. Näiden tilanteiden varalta kuntoutuslain 6 §:n 2 momentissa on säännös siitä, että jos toimenpiteiden kestäessä havaitaan, ettei kuntoutujalla ole edellytyksiä kuntoutukseen tai se muutoin havaitaan hänelle soveltumattomaksi, kuntoutuksen alaa voidaan muuttaa tai se voidaan kokonaan lopettaa. Jos kuntoutus keskeytyy kuntoutujasta johtuvasta syystä; ks. kohta 2.14.

2.6.6 Tuki ammatillisen kuntoutusohjelman jälkeen

Kuntoutusohjelman jälkeisen työhönvalmennuksen edellytyksenä on, että siihen turvautumiseen on joitakin erityisiä kuntoutujaan ja/tai kuntoutusohjelmaan liittyviä syitä. Tällaisia erityisiä syitä voivat olla esim. kuntoutujan vamma/ammattitauti ja vammasta/ammattitaudista hänelle aiheutuvat rajoitteet, kuntoutusohjelmaan sisältyneen koulutuksen lyhyt kesto sekä kuntoutujan ikä, työkokemuksen puute ja poissaolo työmarkkinoilta.

Erityistä perustetta kuntoutusohjelman jälkeiseen työhönvalmennukseen ei muodosta esim. työllistymisen vaikeus yleisen yhteiskunnallisen heikon työmarkkinatilanteen vuoksi. Kuntoutusohjelman jälkeiseen työhönvalmennukseen ei myöskään ole erityisiä perusteita, jos kuntoutujan kuntoutusohjelmaan on sisältynyt korkeakoulututkinto tai jokin muu koulutus, joka on kestoaltaan pitkä ja joka sisältää käytännön harjoittelua.

Kuntoutusohjelman jälkeisen työhönvalmennusjakson pituus on pääsääntöisesti 2-3 kuukautta. Työhönvalmennuksesta pyritään sopimaan ensisijassa sellaisen työnantajan kanssa, jolla on realistisia mahdollisuuksia solmia työsopimus valmennusjakson päätyttyä. Jos työhönvalmennusjakso ei johda työllistymiseen, voidaan työhönvalmennusta tarvittaessa jatkaa, mutta tällöin on useimmiten syytä vaihtaa työhönvalmennuspaikkaa. Koulutusohjelman jälkeisen työhönvalmennusjakson ajalta kuntoutuja saa edelleen kuntoutuslain mukaista ansionmenetyskorvausta. Ammatillisen oh-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

jelman jälkeinen työhönvalmennus kestää kuitenkin yleensä aina enintään 6 kuukautta.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.7 Tarvittava ja riittävä koulutus

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 4 kohta:

Kuntoutuksen kustannuksina korvataan tarvittava ja riittävä koulutus kuntoutujalle soveltuvaan työhön tai ammattiin ja tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätön valmentava yleissivistävä peruskoulutus sekä opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset.

Perustelut

Riittävää koulutusta määriteltäessä lähdetään siitä menetyksestä, joka kuntoutettavalle on aiheutunut korvattavan vahinkotapahtuman vuoksi. Riittävällä koulutuksella tarkoitetaan koulutusta, joka johtaa sellaiseen työhön tai ammattiin, josta kuntoutettava voi saada pääasiallisen toimeentulonsa. Kuntoutettava on vamman tai sairauden vuoksi saattanut menettää ammatinsa kokonaan, soveltuvuuden koulutuksensa pohjalta tiettyihin töihin tai hän on menettänyt työpaikan, mutta ammattikoulutusta tai työkokemusta voidaan edelleen käyttää muuhun työhön. Korvattavan koulutuksen tarpeellisuutta, kestoa ja tasoa määrittäessä nämä seikat vaikuttavat kuntoutustarpeen arviointiin. Koulutusta voidaan antaa joko kokonaan uuteen ammattiin tai täydentää aikaisempaa koulutusta ja laajentaa sitä - - - Koulutuksen kesto ei ole suoraan sidottu esimerkiksi aiemman menetetyn ammatin vuoksi hankitun koulutuksen keston. Ammattikoulutus voidaan korvata myös sellaiselle henkilölle, jolla ei ole aikaisemmin ollut koulutusta, mikäli se on tarpeellista työhön palaamisen ja ansiomahdollisuuksien turvaamiseksi vastaavantasoisena kuin mitä vahingoittunut on menettänyt - - - vahingon vuoksi. Koulutusta suunniteltaessa tulee myös ottaa huomioon uuden työn tai ammatin soveltuvuus työntekijälle.

- - -

Peruskoulu- ja keskiasteen koulutus kuuluu koululainsäädännön perusteella kunnan kustannettavaksi, eivätkä vakuutuslaitokset korvaa tätä koulutusta, koska siitä ei aiheudu vahingoittuneelle kustannuksia. Jos vamman vuoksi aiheutuisi ylimääräisiä kuluja vahingoittuneen maksettavaksi, ne korvattaisiin.

- - -

Opiskelukustannuksia voivat olla esimerkiksi tarpeellisten opintovälineiden hankkiminen, opiskelumaksu ja muut opetuksesta tai valmennuksesta tai vastaavasta aiheutuvat menot sekä matkakustannukset. Korvattavia olisivat myös korvauksen saajan lisääntyneet elatusmenot, jotka johtuvat siitä, että hän joutuu kuntoutuksen vuoksi siirtymään pois kotipaikkakunnaltaan. Tällaisia voivat olla lisääntyneet ruoka- ja asumiskustannukset. (HE 259/90, s. 37–38)

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.7.1 Tutkintorakenne

Vuoden 1999 koululainsäädännön uudistuksen jälkeen tutkintorakenne on seuraava:

- perusopetus (peruskoulu)
- toisen asteen tutkinnot
 - ammatilliset perustutkinnot (120 ov)
 - ylioppilastutkinto (lukio)
- ammattitutkinnot
 - ammattitutkinnot
 - erikoisammattitutkinnot
- korkeakoulututkinnot
 - ammattikorkeakoulututkinnot: ammattikorkeakoulututkinnot (210–270 op) ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (60 tai 90 op)
 - yliopistotutkinnot: alemmat (yl. 180 op) ja ylemmät korkeakoulututkinnot (yl. 120 op)

Perusopetuksessa opiskelijat saavat jatko-opintojen vaatimat perustiedot ja -taidot. Perusopintojen jälkeen opintoja voi jatkaa joko ammatillisessa peruskoulutuksessa tai lukiossa. Toisen asteen tutkinnon jälkeen opiskelija voi hakea suorittamaan korkeakoulutasoista tutkintoa. Perusopetuksesta on säädetty perusopetuslaissa (628/98) ja perusopetusasetuksessa (852/98), ja lukio-opetuksesta lukiolaissa (629/98) sekä lukioasetuksessa (810/98).

Ammatilliset perustutkinnot on mahdollista suorittaa joko ammatillisena peruskoulutuksena, oppisopimuskoulutuksena tai aikuisten ammatillisena näyttötutkintona, jolloin opiskelija osoittaa taitonsa erikseen järjestettävissä näyttökokeissa. Näyttökokeita järjestään joko koulutuksen yhteydessä tai erikseen. Nämä tutkinnot antavat kelpoisuuden opiskella tutkintoa vastaavalla alalla ammattikorkeakoulussa (AMK). Nämä tutkinnot ovat koululainsäädännön myötä muuttuneet pituudeltaan 120 opintoviikon laajuisiksi.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Kaikkiin 120 opintoviikon mittaisiin perustutkintoihin sisältyy vähintään 20 opintoviikon laajuinen työssäoppimisjakso.

Opiskelemaan pääsy edellyttää perusopetuksen oppimäärää, mutta opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjänä oleva oppilaitos katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle (L ammatillisesta koulutuksesta 630/98, 27 §, vrt. erityisopetus – kohta 2.7.7).

Aikuisopiskelijat voivat suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, joiden suorittajalta vaaditaan syvällisempää ammatin hallintaa. Nämä tutkinnot suoritetaan vain näyttökokeissa, joihin ei periaatteessa ole erityisiä ikä-, työkokemus- tai koulutusvaatimuksia. Käytännössä näyttökokeista suoriutuminen kuitenkin edellyttää sekä alan käytännön työkokemusta että teoreettista tietoa. Näyttökokeisiin voi myös valmentautua joko ammatillisessa lisäkoulutuksessa tai oppisopimuskoulutuksessa.

Sillä, joka on suorittanut vähintään kolmevuotisen perustutkinnon tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon, on mahdollisuus hakea kaikkeen ammattikorkeakouluopetukseen. AMK-opetukseen voidaan ottaa myös muita hakijoita, jos heidän tietojensa ja taitojensa arvioidaan olevan riittävät opinnoista suoriutumiseen.

Tiede- ja taidekorkeakouluissa voi suorittaa sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon.

Esimerkiksi luonnonvara-alalla ammatillisena perustutkintona voi olla maatilatalouden perustutkinto, puutarhatalouden perustutkinto (puutarhuri), ammattitutkintona hevostenviljelijän, luonnonmukaisen tuotannon, puistopuutarhurin, kalanjalostajan, erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinnot sekä erikoisammattitutkintona puutarhamestarin, tarhaajamestarin, metsäkoneenkuljettajan tai riistamestarin erikoisammattitutkinnot.

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla perustutkintona on liiketalouden perustutkinto (merkonomi). Ammattitutkintoja ovat mm. myyjän, isännöinnin ja sihteerin ammattitutkinnot. Erikoisammattitutkintoja ovat puolestaan esim. kaupan esimiehen, yritysneuvojan, markkinointiviestinnän ja taloushallinnon erikoisammattitutkinnot.

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Lisätietoa tutkintorakenteesta ja eri koulutusvaihtoehdoista saamm. internetosoitteesta www.koulutusnetti.fi.

2.7.2 Aikuiskoulutus

Laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/98) on ammatillinen aikuiskoulutus määritelty ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomaksi koulutukseksi, joka sisältää näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja, niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 1 §). Muutoin uusissa ammatillisista koulutusta koskevissa laeissa ei enää erotella nuorten ja aikuisten koulutusta, joskin käytännössä "perinteistä" oppilaitoksessa tapahtuvaa koulutusta edelleen järjestetään erikseen aikuisille. Aikuiskoulutuksessa perustutkinnon laajuus on sama kuin nuorten koulutuksessa, mutta aikuisopiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma, jossa jo hankittu ammattitaito voidaan hyväksilukea. Ylipäänsä aikuiskoulutuksen tavoitteena on pyrkiä huomioimaan opiskelijan elämäntilanne. Usein koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna, johon kuuluu etäopiskelua.

Aikuisopiskelija voi suorittaa näyttötutkintoina joko ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja tai erikoisammattitutkintoja. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneet voivat toimia alan perustehtävissä, ammattitutkinnon suorittaneella katsotaan olevan ammattitaitoisen työntekijän pätevyys, ja erikoisammattitutkinto osoittaa henkilöllä olevan ammattitaitoa kyseisen alan vaativimpiinkin tehtäviin (L ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, 12 §).

Lisäksi työkokemusta jo hankkineen aikuisopiskelijan on mahdollista hakeutua ammatilliseen lisä- tai täydennyskoulutukseen. Tällaisia voivat olla esim. erilaiset kuljetusalan kurssit, jotka antavat valmiudet toimia linja-auton tai yhdistelmäajoneuvon kuljettajana. VKK järjestää nämä kurssit ostokoulutuksena.

2.7.3 Työvoimakoulutus

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Työvoimakoulutus on työhallinnon rahoittamaa pääasiassa ammatillista työikäisen väestön koulutusta, jonka tavoitteena on parantaa aikuisten mahdollisuuksia pysyä työmarkkinoilla tai päästä sinne takaisin. Useimmiten työvoimakoulutus on jatko- ja täydennyskoulutusta jo aiemmin joko opiskelemalla tai työssä oppimalla hankitulle ammattitaidolle. Koulutuksen hankintaperusteista, sisällöstä ja opiskelijavalinnasta on tarkemmat säännökset laissa julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002). TE-toimisto hankkii aikuiskoulutusta koulutuspalvelujen tuottajilta valtion talousarviossa tarkoitukseen varatulla määrärahalla.

Koulutusta on tarjolla lukuisiin erilaisiin ammatteihin. Työvoimakoulutukseen haetaan aina TE-toimiston kautta. Koulutukseen valitaan hakijoita, joiden työllistymiselle koulutuksella arvioidaan olevan eniten hyötyä. Koska työvoimakoulutus on aikuiskoulutusta, siihen valitaan alle 20-vuotiaita vain poikkeustapauksessa. Koulutukseen valitsemisesta päättää TE-toimisto.

Työvoimakoulutukseen valinnan yleiset edellytykset ovat soveltuvuus ja koulutustarve. Sen lisäksi valittavan tulee täyttää kyseisen koulutuksen yleiset pääsyedellytykset. Työvoimakoulutuksen suunnittelussa otetaan huomioon työvoimapolitiittiset tavoitteet. Käytännössä sen tärkein kohderyhmä ovat työttömät ja työttömyysuhan alaiset, joten heidät asetetaan valinnoissa etusijalle.

Kuntoutusta suunniteltaessa selvitetään, voiko kuntoutuja tulla valituksi kurssille – jos ei, on mahdollista hankkia kuntoutujalle paikka työvoimakoulutukseen ostokoulutuksena.

2.7.4 Tutkintojen suoritustapa

Perustutkinnot voidaan suorittaa joko ammatillisena peruskoulutuksena, näyttötutkintona tai oppisopimuskoulutuksena. Peruskoulutuksessa tutkintotodistuksen myöntää oppilaitos, näyttötutkinnossa kyseisen alan tutkintotoimikunta.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat aina näyttötutkintoja. Niihin voi valmentautua ammatillisella lisäkoulutuksella tai oppisopimuskoulutuksella. Näyttökokeessa arvioidaan aidoissa tai aidon kaltaisissa tilanteissa sitä, miten opiskelija hallitsee eri tehtäväkonaisuuudet. Tietoa näyttötutkintojen sisällöstä ja ammattitaitovaatimuksista saa tutkintojen perusteista, joiden tiivistelmä löytyy

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

osoitteesta: www.oph.fi/ammattikoulutus/näyttötutkinnot. Näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvomisesta vastaavat tutkintotoimikunnat (L ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, 7 §).

Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä lisäkoulutuksessa voidaan opiskelijalta periä kohtuullisia maksuja, kuten osallistumismaksu.

2.7.5 Oppisopimuskoulutus

2.7.5.1 Oppisopimus koulutusmuotona

Eräs tapa hankkia perus- ja lisäkoulutusta on oppisopimuskoulutus (L ammatillisesta koulutuksesta (630/98), 17–18 §:t, A ammatillisesta koulutuksesta (811/98), 6–7 §:t). Se on pääosin työpaikalla tapahtuvaa koulutusta, joka perustuu opiskelijan ja työnantajan välillä tehtyyn määräaikaiseen työsopimukseen (oppisopimukseen). Oppisopimuskoulutuksessa ammattitaito hankitaan suurimmaksi osaksi työpaikalla tapahtuvissa käytännön töissä. Opiskelijalle nimetään työpaikalla kouluttaja, joka ohjaa opiskelijaa. Lisäksi opiskeluun kuuluu teoriajaksoja ammatillisissa oppilaitoksissa tai aikuiskoulutuskeskuksissa. Nämä tietopuoliset jaksot ovat pituudeltaan 1–2 kk, ja niitä on yleensä yksi tai kaksi vuodessa.

Oppisopimuskoulutuksessa voi suorittaa samoja tutkintoja kuin oppilaitoksissakin, mutta ei ammattikorkeakoulututkintoja.

Oppisopimuskoulutuksen järjestyminen edellyttää sopivaa työpaikkaa, kouluttamisesta kiinnostunutta työnantajaa sekä oppisopimuksen tekemistä ja henkilökohtaisen opiskeluohjelman laatimista.

Koulutuksen laajuus on oppisopimuskoulutuksessa sama kuin muussakin vastaavassa oppilaitoskoulutuksessa, mutta alan työkokemus tai jonkin alan ammatillinen tutkinto voi vähentää kestoaikaa. Oppisopimuskoulutukseen sisältyy näyttötutkintoja, jollaisia järjestetään tutkinnon osa kerrallaan.

Ennen opiskelun aloittamista opiskelija ja työnantaja tekevät oppisopimuksen, joka on samalla myös määräaikaisten työsopimus.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Työnantaja maksaa opiskelijalla kyseisen alan työehtosopimuksen mukaista vähimmäispalkkaa työpaikalla tapahtuvan opiskelun ajalta. Valtion varoista työnantajalle maksetaan koulutuskorvausta työssä oppimisen ohjauksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Teoriajaksojen aikana opiskelija saa opintososiaalisia etuuksia, mikäli työnantaja ei maksa ajalta palkkaa.

Koulutustarkastajat neuvovat oppisopimuskoulutukseen liittyvissä asioissa, hankkivat tietopuolisen opetuksen ja auttavat koulutuksen järjestämisessä. Koulutustarkastajat tavoittaa oppisopimustoimistoista, joista on luettelo mm. opetushallituksen vuosittain julkaisemassa aikuiskoulutusoppaassa.

2.7.5.2 Oppisopimustyönantajalle maksettava osuus korvauksesta

Lakiin tapaturmavakuutuksen perusteella korvattavasta kuntoutuksesta on lisätty vuoden 2003 alusta lukien uusi säännös, jonka mukaan työnantajalle, joka on maksanut kuntoutujalle palkkaa oppisopimuskoulutuksen ajalta, on oikeus saada palkkaa vastaava määrä korvausvastuussa olevalta tapaturmavakuutuslaitokselta.

Käytännössä tapaturmavakuutuskorvausta maksava vakuutusyhtiö vähentää kuntoutujalle maksettavasta ansionmenetykskorvauksesta oppisopimuspalkkaa vastaavan määrän, ja maksaa sen työnantajalle. Kuntoutujalle tästä ei aiheudu menetystä, koska hän saa vastaavan määrän itselleen palkkana oppisopimustyönantajalta. Jos oppisopimuspalkka on suurempi kuin ansiomenetykskorvaus, erotus jää työnantajan maksettavaksi. Työnantaja on vastuussa ennakonpidätyksestä ja palkan sivukuluista, kuten sosiaalivakuutusmaksuista, joiden vastineeksi työnantaja saa oppisopimustyöntekijän työpanoksen. Jos on sovittu, ettei työnantaja maksa palkkaa opiskelun teoriajaksojen osalta, saa kuntoutuja niiden ajalta täyttä ansiomenetykskorvausta vakuutusyhtiöltään.

2.7.6 Ammattikorkeakouluopinnot

Yleisenä pääsyvaatimuksena AMK-opintoihin on lukio-/ylioppilastutkinto/vastaavan alan perustutkinto/opistotutkinto/ammattillisen korkea-asteen tutkinto tai niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. AMK-opinnoista on säädetty laissa ammattikorkeakouluista (351/2003) ja asetuksessa (256/95) ammattikorkeakouluopinnoista.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Vähintään kolmevuotinen perustutkinto antaa yleisen kelpoisuuden AMK-opintoihin. Alle kolmevuotinen perustutkinto, sitä vastaava aiempi tutkinto ja ammatitutkinto antaa kelpoisuuden pyrkiä vastaavalle alalle. Periaatteessa näistä vaatimuksista voidaan myöntää erivapaus henkilölle, jolla muuten on riittävät tiedot ja taidot tutkinnosta suoriutumiseen.

AMK-koulutusta ei järjestetä kaikilla aloilla.

Opetusministeriö vahvistaa vuosittain AMK:n koulutusohjelmat, mutta koulutusohjelman opetussuunnitelmat vahvistaa kukin AMK itse, joten samannimiset koulutusohjelmat voivat poiketa toisistaan sisällön osalta.

Opinnot ovat laajuudeltaan 180, 210 tai 240 op, eli koulutuksen kesto on täysipäiväisessä opiskelussa 3–4 vuotta. Erityisestä syystä Opetusministeriö voi vahvistaa tätä laajemmatkin, esim. 270 op:n laajuiset, opinnot. Aikaisemmat opinnot ja työkokemus voidaan lukea osittain hyväksi, mutta eri oppilaitosten hyväksilukemiskäytäntö vaihtelee. Joillakin aloilla työkokemus hyväksytään sellaisenaan harjoitteluksi, joillakin aloilla harjoittelu on suoritettava joka tapauksessa ainakin osittain.

Myös opintojen toteutustapa vaihtelee kouluittain ja aloittain, perinteisen opetuksen osuus on 30–50 % opintoajasta.

AMK:issa järjestetään myös ammatillisia erikoistumisopintoja, joiden laajuus vaihtelee 30 ja 60 op:n välillä. Osa niistä johtaa ammatillisiin jatkotutkintoihin, osa on ammatillista täydennyskoulutusta.

AMK-tutkintoja ovat esimerkiksi tekniikan AMK-tutkinto (insinööri), liiketalouden AMK-tutkinto (tradenomi), matkailu- ja ravitsemisalan AMK-tutkinto (restonomi), sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkinto (sairaanhoitaja/sosionomi/terveydenhoitaja, fysioterapeutti, ensihoitaja sekä kuntoutuksen suunnittelun ja ohjauksen koulutusohjelma).

AMK:issa voidaan suorittaa myös ylempiä AMK-tutkintoja, jotka ovat ylempiä korkeakoulututkintoja. Tutkintojen laajuus on joko 60 tai 90 op.

2.7.7 Ammatillinen erityisopetus

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Ammatillinen erityisopetus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka vammansa, sairautensa tai muun syyn vuoksi tarvitsevat erityistä tukea opinnoista suoriutuakseen (L ammatillisesta koulutuksesta (630/98, 20 §). Ammatillista erityisopetusta annetaan ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Lisätietoa erityisopetuksesta kuten aikuiskoulutuksesta muutenkin saa opetushallituksen julkaisemasta aikuiskoulutusoppaasta tai opetushallituksen kotisivuilta www.oph.fi.

2.7.8 Vammautuneiden nuorten opiskelun tukeminen

Vammautuneiden nuorten opiskelu muodostaa kuntoutuslakien tulkinnan kannalta erityisryhmän. Useimmiten kyseessä on liikenneonnettomuudessa vammautunut lapsi tai nuori. Etenkin vaikeasti vammautuneen henkilön kohdalla voidaan koulutus nähdä joko toimintakykyä edistävänä kuntoutuksena tai ammatillisena kuntoutuksena.

Seuraavassa esitetään lyhyesti, miten eri oppilaitoksissa ja koulutusjärjestelmissä huomioidaan vammaisuuden vaatimat erityistarpeet.

2.7.8.1 Perusopetuksessa olevat

Vaikeasti vammautuneiden osalta ei perusopetusvaihetta yleensä erityisesti tueta, koska perusopetuslain (628/98) 16–18 §:ien mukaan on mahdollista järjestää tuki- ja erityisopetusta sekä suorittaa erityisiä opetusjärjestelyjä. Edelleen lain 31 §:n mukaan vammaisella ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta mm. opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

2.7.8.2 Perusopetusvaiheen jälkeisessä valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa olevat

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Sen tehtävänä on antaa vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityistukea tarvitseville opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen koulutukseen, työhön sijoittumiseen ja oman elämän hallintaan. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelijalla koulutuksen päätyttyä mahdollisimman hyvät valmiudet itsenäiseen elämään, koulutukseen tai työhön.

Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus voi olla:

1. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (Valmentava I),

jonka tavoitteena on antaa opiskelijalle sellaisia valmiuksia, että hän kykenee koulutuksen jälkeen osallistumaan edellytyksensä mukaisesti ammatilliseen peruskoulutukseen tai hankkimaan ammatillisen uudelleen koulutuksen. Koulutuksen laajuus on 20-40 opintoviikkoa, erityisten syiden perusteella 80 opintoviikkoa.

tai

2. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta (Valmentava II),

jos opiskelijan ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista siirtyä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen. Koulutus on tarkoitettu vaikeimmin vammaisille opiskelijoille. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija kykenee mahdollisimman itsenäiseen ja rikkaaseen elämään sekä mahdollisuuksiensa mukaan myös osallistumaan työelämään itsenäisesti tai tuetussa työyhteisössä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, kumpaan koulutusryhmään henkilö kuuluu. Päätös tehdään yksilökohtaisten asiantuntijaselvitysten perusteella sen jälkeen, kun on kuultu henkilöä itseään, hänen huoltajiaan ja perheenjäseniään. Valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen yksityiskohtaiset tavoitteet määräytyvät joustavasti opiskelijan yksilöllisten voimavarojen ja hänen elämäntilanteensa mukaisesti.

Kumpaankin koulutusmuotoon tulee liittyä opiskelijan kuntoutusta, joka tukee muuta opetusta ja ohjausta. Opiskelijalle on laadittava moniammatillisena yhteistyönä yksilöllinen kuntoutumisuunnitel-

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

ma. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy selviytymään toiminnallisessa ja sosiaalisessa ympäristössään mahdollisimman itsenäisesti sekä pystyy löytämään aktiivisia toimintatapoja opiskelusaan ja muussa elämässään.

2.7.8.3 Lukiossa opiskelevat

Lukiolain 13 §:ssä on säännös erityisistä opetusjärjestelyistä mm. terveydentilan vuoksi. Varsinaisia tukipalveluita koskevia säännöksiä lukiolaissa ei ole, vaan lukiolain 29 §:ssä on todettu, että vammaisella opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin erityispalveluihin ja apuvälineisiin siten kuin siitä erikseen säädetään (esim. vammaispalvelulaissa).

2.7.8.4 Missä tilanteissa opintoja tuetaan?

Vammautuneiden nuorten osalta opintojen tukeminen tulee ajankohtaiseksi siinä vaiheessa, kun he ovat päättäneet perusopetusvaiheen.

Ensimmäiseksi tulee selvittää se, miten vamman aiheuttamat rajoitteet vaikeuttavat opiskelua ja vaikuttavat tulevaisuuden suunnitelmiin.

Vaikka kyseessä ei olisikaan erityisen vaikea vamma, tulee arvioida se, miten vammasta aiheutuvat rajoitteet vaikuttavat ammatinvalintaan. Jos rajoitteista huolimatta kuntoutuja voi toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaiset opinnot, tai niitä vastaavat opinnot, ei kuntoutuksena ole tarpeen tukea opintoja. Jos vammasta aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia (esim. apuvälineet, ylimääräiset matkakulut), ne korvataan todellisten kulujen mukaan.

Jos on ilmeistä, että vamma on niin vaikea, että se estää työelämään sijoittumisen, ei opintoja voida tukea ammatillisena kuntoutuksena. Tällöinkin tulee arvioida se, voidaanko opinnoilla katsoa olevan toimintakykyä edistävää ja ylläpitävää merkitystä ja korvata ainakin osa opinnoista toimintakykyä edistävänä kuntoutuksena.

Toimintakykyä edistävään kuntoutukseen voidaan rinnastaa perusopetusvaiheen jälkeinen vammaisen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus sekä ammatilliseen perustutkintoon valmistava toisen asteen koulutus, kun opiskelijalle on vammaisuutensa pe-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

rusteella laadittu henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Koska kaikissa tapauksissa HOJKS:a ei ole aina laadittu, vaikka vamma tai sairaus sitä edellyttäisikin, voi muissakin tapauksissa olla aihetta selvittää, ovatko vahingosta aiheutuneet toiminnanrajoitteet niin vaikeita, että opiskelua on syytä tukea toimintakykyä edistävänä kuntoutuksena. Käytännössä korvattavaksi tulee tällöin toimeentulokorvaus jäljempänä selostettavalla tavalla.

Kuntoutuja (syntynyt v. 1976) sai liikennevahingossa vaikean aivovamman, jonka seurauksena hän tarvitsi jatkuvaa ohjausta, lisäksi muistiongelmia. VKK arvioi, että kuntoutuksen tavoitteena oli selviytyminen tuettuna kotona ja mahdollisesti suojatyöhön sijoittuminen. Toimintakykyä edistävänä kuntoutuksena VKK puolsi kahden vuoden opiskelun korvaamista ammatti-oppilaitoksen kone- ja metalliteknikan erityisopetusryhmässä sekä neuropsykologisen kuntoutuksen korvaamista.

Vakuutuslaitos ei korvannut opiskelua vaan vain neuropsykologisen kuntoutuksen.

VakO muutti vakuutuslaitoksen päätöstä ja määräsi korvaamaan kaksivuotisen opiskelun, koska sitä oli pidettävä vammojen vuoksi tarpeellisenä toimintakykyyn liittyvänä kuntoutuksena. (VakO 11026/95/3263, 10.10.1996)

Korkeakoulututkintojen suorittamista ei lähtökohtaisesti voida pitää toimintakykyä edistävänä tai ylläpitävänä kuntoutuksena. Jos henkilö vammautuu vaikeasti ollessaan jo suorittamassa tällaisia opintoja, voidaan opiskelua tukea jäljempänä selostettavalla tavalla vuoden ajan, jona aikana voidaan selvittää mahdollisuudet opintojen jatkamiseen ja arvioida työllistymismahdollisuudet.

Silloin, kun kyse on erityisen vaikeasta vammasta – kuten selkäydinvammasta – voidaan opintojen suorittamista tukea ammatillisena kuntoutuksena, vaikka alkuperäinen opiskelusuunnitelma ei olisi muuttunutkaan. Edellytyksenä opintojen tukemiselle ammatillisena kuntoutuksena on kuitenkin, että kuntoutujalla on jonkinasteiset mahdollisuudet vammasta huolimatta sijoittua työelämään.

2.7.8.5 Toimeentulokorvaus, kun opintoja tuetaan

Jos kyseessä on tapaturmavahinko, opiskelijan ansionmenetyks korvataan tapaturmavakuutuslain yleisten ansionmenetyksen korvaamista koskevien periaatteiden mukaan.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.8 Opiskelukustannusten korvaaminen

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 4 kohta:

kuntoutuksen kustannuksina korvataan...opiskelusta ja opintovälineistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset;

Perustelut

Sekä tapaturma- että liikennevakuutuksen piirissä kuntoutettava voi olla lapsi tai nuori, joka vielä on peruskoulussa tai keskiasteen koulutuksessa. Tällainen koulutus kuuluu pääsääntöisesti koululainsäädännön perusteella kunnan kustannettavaksi. Vakuutuslaitokset eivät korvaa tätä koulutusta, koska siitä ei aiheudu kustannuksia vahingoittuneelle. Siltä osin kuin tällaisen koulutuksen mahdollisesti aiheuttamat lisäkustannukset tulisivat vahingoittuneen kustannettaviksi, korvataan ne kuntoutuksena.

Opiskelukustannuksia voivat olla esimerkiksi tarpeellisten opintovälineiden hankkiminen, opiskelumaksu ja muut opetuksesta tai valmennuksesta tai vastaavasta aiheutuvat menot sekä matkakustannukset. Korvattavia olisivat myös korvauksen saajan lisääntyneet elatusmenot, jotka johtuvat siitä, että hän joutuu kuntoutuksen vuoksi siirtymään pois kotipaikkakunnaltaan. Tällaisia voivat olla lisääntyneet ruoka- ja asumiskustannukset. (He 259/90, s. 38)

Ohje

Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus järjestää perusopetusta. Perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen ja lukio-opetuksen rahoituksesta on säädetty laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (2009/1705). Näistä koulutusmuodoista aiheutuvat kustannukset katetaan verovaroista, eikä koulutukseen osallistumisesta yleensä aiheudu kustannuksia opiskelijalle. Jos koulutuksen järjestäjällä on oikeus periä maksuja opiskelijalta, korvataan maksuista aiheutuvat kustannukset opiskelijana olevalle kuntoutujalle. Silloin, kun kyse on ostokoulutuksesta, vakuutuslaitos maksaa opetuksen järjestäjälle tämän perimän maksun (esim. työvoimakoulutus kohdassa 2.7.3.).

Paitsi suoranaisia opetuksen järjestämisestä aiheutuvia kuluja, opiskelijana olevalle kuntoutujalle voi aiheutua kustannuksia opiskeluvälineiden hankkimisesta sekä muita opiskelusta välillisesti aiheutuvia kustannuksia. Korvauskäytännön yhdenmukaistamiseksi ja korvauskäsittelyn helpottamiseksi vuosittain julkaistaan kolme

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

opinto-ohjetta (ns. normiohjetta) näistä opiskelusta aiheutuvien kulujen ja opiskeluun liittyvien matkakulujen korvaamisesta.

Opinto-ohjeista ensimmäinen koskee opiskelua ammatillisessa oppilaitoksessa, lukiossa, korkeakoulussa tai ammattikorkeakoulussa. Toinen ohje koskee opiskelua ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Kolmas ohje koskee kurssimuotoista opiskelua. Tämä ohje koskee opiskelua esim. oppisopimuskoulutuksessa, työvoimakoulutuksessa tai muussa vastaavassa kurssimuotoisessa koulutuksessa.

Oikeuskäytännössä on katsottu, että näitä ohjeita voidaan soveltaa, ellei yksittäistapauksessa ole erityistä aihetta niistä poiketa.

Opinto-ohjeet eivät koske tukiopetuksen korvaamista. Jos opinnoissa ilmenneiden ongelmien vuoksi tukiopetus on tarpeen, siitä aiheutuvat kustannukset voidaan korvata kohtuulliseen määrään saakka todellisten kulujen mukaan.

Opinto-ohjeet ovat nähtävissä VKK:n kotisivuilla www.vkk.fi.

Opinto-ohjeiden periaatteita opiskelusta aiheutuvien ylimääräisten elinkustannusten ja matkakustannusten korvaamisesta voidaan soveltuvin osin noudattaa myös työkokeilusta tai työhönvalmennuksesta kuntoutujalle aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

2.8.1 Opiskelusta aiheutuvat suoranaiset kulut

Oppilaitokseen pyrkivälle korvataan oppilaitoksen pääsykokeesta perimä maksu sekä pääsykokeeseen osallistumisesta aiheutuvat matkakulut kohdassa 2.9.2. esitetyllä tavalla sekä tarvittavat ja kohtuulliset majoituskulut tositteita vastaan. Tapauskohtaisesti on harkittava, kuinka moneen pääsykokeeseen osallistumista on syytä tukea.

Opinto-ohjeen mukaan ammatillisessa oppilaitoksessa, lukiossa, korkeakoulussa tai ammattikorkeakoulussa opiskelevalle toisen asteen tai korkea-asteen tutkintoa suorittavalle opiskelijalle korvataan opetuksesta johtuvat menot seuraavasti:

- ensimmäinen lukuvuosi 1 000 euroa
- toinen ja sitä seuraavat lukuvuodet 350 euroa

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Opetusmenoilla tarkoitetaan lukukausimaksuja ja opetuksesta aiheutuvia kohtuullisia muita kuluja, joita aiheutuu oppikirjojen, tietokoneen ja välttämättömien opintovälineiden ja muiden opiskeluun liittyvien varusteiden hankkimisesta sekä opinto-ohjelmaan sisältyvien tavanomaisten retki- ja opintomatkojen kustannuksista.

Normin mukainen korvaus maksetaan kahdessa osassa; puolet lukuvuoden alkaessa ja loppuosa toisen lukukauden alussa. Mikäli koulutuksen kesto on tavanomaista pidempi (esim. monimuoto- ja iltatopiskelu), normikorvaus maksetaan vain siltä ajalta, joka tutkinnon suorittamiseen normaalisti kuuluu.

Vähintään puoli vuotta kestävässä näyttötutkintokoulutuksessa (opinto-ohje 3:n mukainen opiskelu) oppikirjojen, välttämättömien opintovälineiden ja muiden opiskelun vaatimien laitteiden hankkimisesta aiheutuvat kustannukset korvataan normikorvauksella, joka on 150 euroa vuodessa. Normikorvauksen lisäksi korvataan koulutuksen järjestäjän opiskelijalta perimät pakolliset opinto- ja näyttötutkintomaksut todellisten kustannusten mukaan.

Ammatilliset erityisoppilaitokset antavat tarpeelliset kirjat ja muut opiskeluvälineet opiskelijoiden käyttöön ilmaiseksi. Opiskelijan maksettavaksi jäävät kulut korvataan kunkin lukuvuoden alussa maksettavalla normikorvauksella. Normikorvauksen suuruus on 150 euroa vuodessa.

Kun opiskelu välttämättä edellyttää tavanomaisista tekstinkäsittely- ja toimistosovelluksista poikkeavan erityisohjelmiston hankkimista (esim. kuvankäsittely-, videoeditointi- tai ohjelmointityökaluohjelmat), voidaan lisäksi korvata tällaisen erityisohjelmiston hankintakustannukset, kuitenkin enintään 350 euroa. Tällaisen erityisen ohjelmiston välttämättömyydestä opiskelijan omassa käytössä tulee toimittaa oppilaitoksen antama todistus.

Jos opinnoista suoriutuminen edellyttää vamman aiheuttamien rajoitteiden vuoksi välttämättä tavanomaisesta poikkeavan tietokoneen hankintaa, voidaan myös tällaisen tietokoneen hankinnasta aiheutuvat lisäkustannukset korvata kuntoutujalle.

Jos opinnot viivästyvät (hyväksyttävästä syystä), viiveajalta aiheutuvat suoranaiset kulut ovat tavanomaista pienemmät, koska esim. oppikirjat kuntoutuja on jo hankkinut. Tämän vuoksi viivästymisajalta ei suoriteta normin mukaista korvausta, vaan vain puolet normikorvauksen määrästä.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.8.2 Ylimääräiset elinkustannukset

Opiskelija voi opintojensa aikana jäädä asumaan joko kotipaikkakunnalleen tai muuttaa kotipaikkakunnaltaan opiskelupaikkakunnalle. Kummassakin tapauksessa korvataan opiskelusta suoranaisesti aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset sekä opiskelusta aiheutuvat ylimääräiset elinkustannukset. Ylimääräisiä elinkustannuksia aiheutuu yleensä esim. opiskelija-asunnon hankkimisesta.

Ylimääräisiä kustannuksia aiheutuu esim. silloin, kun kuntoutuksen puoliso ja/tai lapset jäävät asumaan kotikunnan asuinpaikkaan ja kuntoutuja muuttaa yksin asumaan opiskelupaikkakunnalle vuokra-asuntoon. Pelkästään se, että henkilön väestötietojärjestelmään merkitty asuinpaikka on eri kuin opiskelupaikkakunta, ei yksistään ole riittävä osoitus siitä, että kuntoutujalle aiheutuu ylimääräisiä elinkustannuksia (vrt. kotikuntalaki 201/1994 ja laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 661/2009).

Opinto-ohjeen mukaan opiskelijalle, jolle aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia sekä koti- että opiskelupaikkakunnalla asumisesta, korvataan lisäkustannukset varsinaisen opiskelun ajalta Verohallinnon verovapaista matkakustannusten korvauksista antaman päätöksen mukaisella osapäivärahalla (17 e/vrk vuonna 2013). Osapäivärahan suuruus määräytyy kulloinkin voimassaolevan Verohallinnon päätöksen mukaisesti. Jos lukuvuosi alkaa tai päättyy kesken kalenterikuukauden, lisäkustannusten korvaus maksetaan vain opiskelupäiviltä viikonloput mukaan lukien. Jos opiskelija saa opetukseen kuuluvana järjestelyinä maksuttoman asunnon, korvausta ei makseta.

Jos kyseessä on lyhytaikainen kotipaikkakunnan ulkopuolella tapahtuva enintään kuukauden kestävä opiskelujakso, korvataan osapäivärahan lisäksi tarpeelliset ja kohtuulliset majoittumiskulut todellisten kulujen mukaan tositteita vastaan.

Opinto-ohjelmaan kuuluvan kesäloman ajalta ei viereisen paikkakunnan lisäkuluja korvata. Sen sijaan lyhyiden lomien (joululoma, talvilomaviikko) ajalta korvaus suoritetaan.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Lukukausi päättyy 4.6. ja syyslukukausi alkaa 15.9. Puolipäivärahaa maksetaan kesäkuulta 4 päivältä ja syyskuulta 16 päivältä.

Vakuutuslaitos oli korvannut teknillisessä oppilaitoksessa opiskelevalle kuntoutujalle osapäivärahaa opiskelukuukausien ajalta. Tämän lisäksi kuntoutuja haki korvausta kesäkuukausilta tai osapäivärahan sijasta korvausta muuttokustannuksista sekä huonekalujen varastointikustannuksista, jotka aiheutuivat muutosta opiskeluasunnosta. Tapaturmalautakunta totesi, että vakiintuneen korvauskäytännön mukaan lisääntyneet elatus-menot korvataan opiskelukuukausilta maksettavana osapäivärahana. Kesäkuukausilta osapäivärahaa ei voitu korvata. Huonekalujen muutto- ja varastointikustannuksia ei ollut myöskään pidettävä erikseen korvattavina kohtuullisina ja tarpeellisina opiskelukustannuksina, vaan näiden kustannusten korvauksen oli katsottava sisältyvän osapäivärahaan. VakO ei muuttanut tapaturmalautakunnan päätöstä (VakO 00805/97/3859, 17.11.1997).

Vakuutusyhtiö oli kuntoutuksena korvannut nelivuotisen ammatti-korkeakouluopiskelun insinööriksi. Kuntoutuksen perusteena oli liikenneonnettomuudessa aiheutunut vasemman reisiluun murtuma. Vakuutusyhtiö oli ilmoittanut korvaavansa opiskelukustannuksista silloisen VKK:n ohjeen mukaisesti 2 500 mk/kk (v. 1998) sekä opiskelusta suoranaisesti aiheutuvat kustannukset saman ohjeen mukaan. Lisäksi vakuutusyhtiö korvasi opinnoissa tarvittavat tietokoneohjelmat.

Kuntoutuja vaati lisäkorvausta opiskeluun liittyvistä kuluista vedoten mm. oman auton käytöstä aiheutuviin kustannuksiin. Vakuutusosoikeus katsoi, ettei asiassa ollut esitetty erityisiä perusteita, joiden vuoksi korvauskäytännössä sovelletuista normeista olisi aihetta poiketa. Tällä perusteella VakO hylkäsi valituksen. (VakO 2836/2000/1022, 7.5.2001)

2.8.3 Opiskelu ulkomailla

Opiskelu ulkomailla on jatkuvasti lisääntyvää ja korvausratkaisut on tehtävä yksittäistapauksittain.

Kun henkilöt liikkuvat EU-alueella, sovellettavaksi tulevat EU-asetukset 883/2004 ja 987/2009 sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta. Asetukset sisältävät säännöksiä mm. siitä, minkä maan sosiaaliturvalainsäädäntöä henkilöön sovelletaan ja mistä

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

maasta henkilö on oikeutettu saamaan raha- tai luontoisettuuksia. Pääsääntöisesti ammatillisen kuntoutuksen etuudet on katsottu rahaetuuksiksi ja tällöin ne myönnetään sen maan lainsäädännön mukaisesti, jossa henkilö on vakuutettu. (ks. tarkemmin TAKO:n kiertokirje 2/2011). Esim. Suomessa vakuutetun henkilön oikeus ammatillisen kuntoutuksen etuuksiin ratkaistaan Suomen tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti tilanteessa, jossa hän lähtee toiseen EU-maahan opiskelemaan.

Ammatillisen kuntoutuksen tavoitteena on, että kuntoutuja voi jatkaa työelämässä ansaiten pääasiallisen toimeentulonsa ja siten edistää kuntoutujan integroitumista yhteiskuntaan. Lähtökohtana on, että kuntoutusratkaisuja harkittaessa selvitetään ensisijaisesti kuntoutujan mahdollisuuksia opiskella Suomessa. Näin siksi, että ulkomailla tapahtuvaa opiskelua voi olla vaikea seurata ja tukea, minkä lisäksi huomioon on otettavat erot eri maiden koulutusjärjestelmissä.

Ne kuntoutujat, jotka eivät riittävästi hallitse kotimaista kieltä, on käsiteltävä omana ryhmänään. Yksittäistapauksissa voidaan heidän osaltaan harkita koulutuksen korvaamista ulkomailla. Tällaisten kuntoutujien osalta on otettava huomioon kuntoutujan erityiset olosuhteet, kieli- ja kulttuuritausta, sekä se, onko kuntoutujalla tarkoitus jäädä Suomen työmarkkinoille ja antaa koulutus pätevyyden toimia Suomessa.

Suomessa tapahtuvan opiskelun opinto-ohjelmaan voi sisältyä ulkomaanjakso, joka voi olla joko opintojakso jossakin oppilaitoksessa tai työharjoittelujakso. Tällaisesta ulkomaanjaksosta aiheutuvat ylimääräiset kulut voidaan korvata kuntoutuslain nojalla, jos kyseisen jakson suorittaminen on välttämätöntä päättötodistuksen saamiseksi. Sen sijaan ei korvata esim. opintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden johonkin ulkomaan kohteeseen suuntautuvia tutustumismatkoja, joihin osallistuminen ei ole välttämätöntä.

Korvauksen määrää arvioitaessa kiinnitetään huomiota siihen, ovatko kulut välttämättömiä ja suuruudeltaan kohtuullisia. Ylimääräiset elinkustannukset korvataan yleensä määrällä, joka vastaa puolta kyseistä maata koskevasta Verohallinnon vahvistamasta päivärahasta. Jos kuntoutuja voi osoittaa todellisten ylimääräisten kulujen olevan tätä suuremmat, kulut voidaan korvata kuittien mukaisesti, jos niitä voidaan pitää kohtuullisina.

Matkakustannuksina ulkomaanjakson osalta korvataan menopaluumatka halvimman kohtuullisena pidettävän matkustustavan mukaan. Paikan päällä syntyvät matkakustannukset asunnon ja op-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

pilaitoksen välillä korvataan pääsääntöisesti halvimman matkustavan mukaan todellisten selvitettyjen kulujen mukaisina. Näitä ylittäviä matkakuluja ulkomaankohteen ja kodin välillä ei korvata (ts. jäljempänä kohdassa 2.9.2 selostettavaa normiohjetta ei sovelleta ulkomaanjaksoon).

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.9 Matkakustannukset

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 5 kohta

kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset;

Perustelut

Kuntoutuksesta aiheutuvina kustannuksina korvataan myös edellä 1–4 kohdassa tarkoitetuista kuntoutustoimenpiteistä aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset. Matkoilla tarkoitetaan kuntoutettavan matkoja kotoa kuntoutuslaitokseen tai oppilaitokseen tai vastaavaan ja takaisin. Kohtuullisuus tarkoittaa edullisimman sellaisen kulkuneuvon käyttämistä, joka on vamman puolesta mahdollinen. (HE 259/90, s. 38)

2.9.1 Eri tilanteet

Kuntoutuslaeissa matkakustannusten eri korvaustilanteet ovat:

- opiskelusta aiheutuvat matkakustannukset,
- vaikeasti vammaiselle työstä tai opiskelusta aiheutuvat matkakustannukset, kun vamma estää käyttämästä yleisiä kulkuneuvoja,
- muusta ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat matkakulut,
- toimintakykyä ylläpitävästä ja edistävästä kuntoutuksesta aiheutuvat matkakulut (toimintakykyyn liittyvän kuntoutuksen ohje, kohta 6).

2.9.2 Opiskelusta aiheutuvat matkakulut

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Opiskelusta aiheutuvien kulujen ja opiskeluun liittyvien matkakulujen korvaamista on käsitelty edellä kohdassa 2.8. mainituissa opinto-ohjeissa, jotka löytyvät internetosoitteesta www.vkk.fi.

Opiskelijalle ei myönnetä avustusta tai lainaa oman auton hankintaan, vaikka tämä olisikin vamman aiheuttamien rajoitteiden vuoksi välttämätöntä. Tämä johtuu siitä, että kuntoutuslain 6 §:n 1 momentin 8)-kohdan mukaan auton hankintaan voi saada tukea vain vaikeasti vammaisen, joka käyttää autoa työmatkoilla.

VakO 2.11.1992 (04257/92/3182): opiskelijalla ei ollut oikeutta saada avustusta tai lainaa opiskelumatkoihin tarvittavan henkilöauton hankkimiseksi.

Opiskelusta aiheutuvien matkakulujen osalta noudatetaan samoja periaatteita kuin muidenkin kuntoutuslakien perusteella korvattavien matkakulujen osalta.

Päivittäiset matkat oppilaitokseen

Jos opiskelija ei asu oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä, päivittäiset matkakulut korvataan julkisia kulkuneuvoja käytettäessä julkisten kulkuneuvojen taksan mukaan. Omaa autoa käytettäessä matkakuluina korvataan määrä, joka vastaa puolta Verohallinnon vuosittain vahvistaman kilometrikorvauksen määrästä

Kohtuullisten päivittäisten matkakustannusten kuukausittaisena ylärajana pidetään 800 €/kk matkustustavasta riippumatta. Päivittäisten matkakustannusten kuukausittaisen normikorvauksen yli menevät kustannukset voidaan erityistapauksessa korvata, jos opiskelun järjestäminen perhesyistä johtuvan kotipaikkasidonnaisuuden vuoksi ei muuten onnistu tai, jos kyseessä on erityisen vaikea vammaisen opiskelija, joka käytännössä ei voi muuttaa opiskelupaikkakunnalle kodistaan sen vuoksi, että asuntoon on järjestettävä runsaasti apuvälineitä, kotisairaanhoidoa jne.

Päivittäisten matkakulujen lisäksi korvataan vielä normiohjeen mukaisesti seuraavassa selostetut matkat kodin ja opiskelupaikkakunnan välillä.

Kuntoutuja suoritti matkailualan kurssia ammatillisessa aikuis-koulutuskeskuksessa 13.10.1997–29.1.1999. Vakuutuslaitos oli VKK:n suosituksen mukaisesti sitoutunut korvaamaan opiskelukuluna mm. päiväopiskelujaksoilta aiheutuvat majoituskulut enintään 1 300 mk/kk ja matkakustannukset matkoilta kerran kuukaudessa ja loma-aikoina. Kuntoutuja velkoi opiskelupäiviltä matkakuluja oman auton käytön mukaan välillä Loimaa–Hämeenlinna (n. 190 km). Kuukausittaiset matkakulut puolitetun kilometrikor-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

vauksen mukaan olivat n. 4 500 mk/kk. Hänen mukaansa koulun asuntola oli täynnä, matkat eivät onnistuneet julkisilla kulkuneuvoilla, ja yksityisen asunnon vuokraaminen oli turhaa, koska harjoittelujaksot (20 ov) kuntoutuja suorittaisi Turussa.

Vakuutuslaitos korvasi matkakuluja majoituskustannuksia vastaavana määränä 1 300 mk/kk, minkä lisäksi vakuutuslaitos korvasi menomatkan opiskelupaikkakunnalle syksyllä ja matkakulut kotona käynnistä kerran kuukaudessa puolitetun kilometrikorvauksen mukaan.

TamLa hylkäsi kuntoutujan valituksen ja totesi, että esitetyn selviytyksen perusteella, olosuhteet huomioon ottaen, kuntoutujalla olisi ollut mahdollisuus asua oppilaitoksen asuntolassa. Matkakuluista ei tullut korvata tarpeellisina ja kohtuullisina kuluina enempää, kuin mitä jo oli korvattu. (TamLa 214/1998, 18.5.1998).

- - -

VakO 9.6.1997 (06438/96/1965): Matkakulut kodin ja opiskelupaikkakunnan välillä eivät olleet opiskelusta aiheutuvia tarpeellisia ja kohtuullisia kustannuksia, kun kuntoutuja oli perheetön ja saattoi halutessaan muuttaa asumaan opiskelupaikkakunnalle kaksivuotisen kauppaoppilaitosopiskelun ajaksi. Kuntoutuja asui 45 km:n päässä isänsä omakotitalossa.

Matkat kotipaikkakunnan ja opiskelupaikkakunnan välillä, jos opiskeluaikana asuu opiskelupaikkakunnalla

Opinto-ohjeiden mukaan kotipaikkakuntansa ulkopuolella Suomessa opiskelevalle korvataan seuraavat koti- ja opiskelupaikkakunnan väliset matkat:

- menomatka opiskelupaikkakunnalle syksyllä,
- paluumatka kotipaikkakunnalle keväällä,
- edestakainen matka kodin ja opiskelupaikkakunnan välillä kerran kuukaudessa,
- lastaan (alle 18 vuotta) huoltavalle opiskelijalle korvataan kotimatka kerran viikossa.

Näiden matkojen korvaamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin mitä edellä on todettu päivittäisten matkojen kohdalla. Kuukausittaisen korvauksen yläraja on näidenkin matkojen osalta sama kuin päivittäisissä matkoissa, eli 800 e/kk.

Normikorvaus koskee näidenkin matkojen osalta päätoimista opiskelua oppilaitoksessa tai työssäoppimista oppisopimustyönantajalla.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Jos kyseessä on esim. monimuoto-opiskelu, jossa opiskelija joutuu suorittamaan lyhyehköt etäopintojaksot kotipaikkakuntansa ulkopuolella, tai oppisopimuskoulutukseen sisältyvien teoriajaksojen suorittaminen, korvataan niistä johtuvat matka- ja majoituskulut todellisten kulujen mukaan, sekä lisäksi ylimääräiset elinkustannukset verovapaan puolipäivärahan suuruusella korvauksella. Tällöinkin sovelletaan soveltuvin osin normiohjeiden periaatteita esim. matkustustavan osalta.

Jos kuntoutuja muuttaa asuinpaikkakunnaltaan opiskelun ajaksi pysyvästi opiskelupaikkakunnalle, korvataan kotipaikan vaihtamisesta aiheutuvat kohtuulliset **muuttokustannukset** opiskelupaikkakunnalle. Tällöin ei enää korvata kotipaikan ulkopuolella opiskelusta aiheutuvia lisäkuluja. Jos kuntoutujan perhe jää asumaan kuntoutujan entiselle kotipaikkakunnalle, korvataan kuntoutujan asuinpaikkakunnan vaihdosta huolimatta tällöinkin matkat perheen luokse kotimatkoja koskevan opinto-ohjeen mukaisesti. Kulujen kohtuullisuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota muuttomatkan pituuteen ja talouden kokoon. Sen sijaan korvauskäytännössä ei ole hyväksytty vaatimuksia korvata esim. asunnon vaihdosta aiheutuvia muita kuluja, tai opiskelupaikkakunnalle pysyvästi muuttaneelle aiheutuvia sellaisia ylimääräisiä elinkustannuksia, jotka johtuvat uuden asuinpaikkakunnan aiempaan asuinpaikkakuntaan verrattuna korkeammasta hintatasosta.

2.9.3 Vaikeasti vammaiselle työstä aiheutuvat matkakustannukset, kun vamma estää joukkoliikennevälineiden käytön

(Vaikeasti vammaiselle opiskelumatkoista aiheutuvat kulut, ks. edellä kohta 2.9.2.)

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 9 kohta:

Korvataan vaikeasti vammaiselle työstä tai opiskelusta aiheutuvat matkakustannukset, kun vamma estää käyttämästä yleisiä kulkuvälineitä.

Perustelut

Tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen perusteella on aiheellista korvata sellaiset matkat, joiden tarve johtuu vaikeavammaisen työstä tai opiskelusta. Kustannukset korvataan siltä osin kuin vamma aiheuttaa lisäkustannuksia kuntoutettavan aiempiin kustannuksiin verrattuna. Edellytyksenä on myös se, että vamma estää käyttämästä yleisiä kulkuneuvoja.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Korvattavia matkakustannuksia ovat ainoastaan 5 kohdan ja kyseessä olevan kohdan korvattavat matkakustannukset. Vammasta aiheutuvia vapaa-ajan matkojen lisäkustannuksia korvataan erikseen muun muassa tapaturmavakuutuslain mukaisella haittarahalla ja liikennevakuutuslain mukaisella pysyvän vian ja haitan korvauksella.

Vammaispalvelulain mukaan kunta antaa vaikeasti vammaiselle kuljetuspalveluja työ- ja opiskelumatkoja varten sekä lisäksi tietyn määrän matkoja kuu-kaudessa vapaa-ajan tarkoituksia varten. Kunta voi periä näistä korvausta vammaiselta. Vakuutuslaitos maksaa korvauksen kunnalle vain siltä osin kuin edut vastaavat toisiaan.

Opiskelulla tarkoitetaan opiskelua oppilaitoksessa tai kurssimuotoisessa opiskelussa taikka yksityisopiskelua, jos vamma rajoittaa mahdollisuuksia osallistua muunlaiseen koulutukseen. Matkakustannuksia ei korvata siltä osin kuin kuntoutettavalla on oikeus saada ne kunnalta koululainsäädännön nojalla. (HE 259/90, s. 39–40)

Ohje

Oman auton käytöstä työmatkoilla aiheutuvat ylimääräiset kustannukset korvataan silloin, kun sen käyttö on työmatkojen tekoon välttämätöntä sairauden tai vamman aiheuttaman toiminnan-rajoitteen vuoksi. Kustannukset korvataan siltä osin kuin vamma aiheuttaa lisäkustannuksia kuntoutujan aiempiin kustannuksiin verrattuna. Jotta voidaan puhua entiseen verrattuna ylimääräisistä kustannuksista, on joko työmatkan suoritustavan täytynyt vahingon vuoksi muuttua tai sitten työmatkan pituuden sen vuoksi, että kuntoutuksen päätyttyä kuntoutuja on työllistynyt aikaisempaa kauempana sijaitsevaan työpaikkaan. Sen sijaan työpaikan vaihto muusta syystä ei oikeuta ylimääräisten kulujen korvaukseen.

Korvauksen perusteeksi otetaan määrä, joka vastaa puolta Verohallinnon verovapaista matkakustannusten korvauksista vuosittain antaman päätöksen mukaisesta määrästä. Korvauksen määrä saadaan, kun puolitettu kilometrikorvaus kerrotaan työmatkan pituudella, ja tästä summasta vähennetään ne kulut, jotka työmatkoista olisi ennen vahinkoakin joka tapauksessa aiheutunut. Käytännössä ongelmia voi tulla mm. sen arvioinnissa, olisiko kuntoutuja joka tapauksessa hankkinut auton työmatkoihin, jolloin ylimääräisiä kuluja ei aiheudu, jos työmatkan pituudessa ei ole tapahtunut muutoksia.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.10 Yritystuki

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 6 kohta:

elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi avustus tai koroton laina työvälineiden ja työkoneiden hankkimista tai oman yrityksen perustamista tai muuttamista varten;

Perustelut

Tämä kuntoutuksen muoto sisältyy kumpaankin voimassa olevaan lakiin. Avustuksen ja lainan käyttötarkoitukset on kirjoitettu nykyistä väljemmiksi, jotta näitä kuntoutusmuotoja voidaan käyttää entistä tarkoituksenmukaisemmin. Päättämistarkoituksena on avustuksen tai lainan antaminen elinkeinon tai ammatin vaatimien työvälineiden ja -koneiden hankkimiseksi sekä oman yrityksen perustamiseksi. Elinkeinosta riippuen tukea voidaan antaa myös kiinteisiin rakennuksiin, jotka eivät ole työvälineitä tai -koneita. Samoin tukea voidaan antaa oman yrityksen kehittämiseen tai esimerkiksi tuotantosuunnan muuttamiseen. Tämä laajennus on tarpeen, koska tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen perusteella korvausta saava kuntoutettava voi olla jo ennestään yrittäjä tai ammatinharjoittaja. Avustuksen päätarkoitus on edelleen työvälineiden ja koneiden hankintakustannusten kattaminen ja muuhun myönnetään pääasiassa lainaa. (HE 259/90, s. 38)

Ohje

Tämä etuus koskee niitä kuntoutujia, jotka kuntoutuksen jälkeen työllistävät itsensä ryhtymällä itsenäisiksi yrittäjiksi, eivätkä sijoitu työntekijöiksi toisen palvelukseen. Näitä etuuksia, joita jäljempänä kutsutaan yritystueksi, ei korvauskäytännössä yleensä ole myönnetty henkilöille, joille on jo korvattu uusi toisen asteen tai korkeamman asteen tutkinto. Perusteena tälle on ollut se, että uuden ammatillisen perustutkinnon avulla kuntoutuja voi muutenkin työllistyä, eikä yrittäjäksi siirtymisen tukemiseen ole tällöin perusteita kuntoutusnäkökulmasta. – Joissakin tilanteissa voi olla perusteltua poiketa tästä pääsäännöstä, jos esim. kuntoutuksen jälkeenkään vahingoittunut ei ole esim. vaikean vammansa vuoksi tasavertainen työnhakija muiden vastaavan koulutuksen saaneiden kanssa.

Yleisenä edellytyksenä tuen myöntämiselle on, että kuntoutuja todennäköisesti pystyy yritystoiminnalla hankkimaan pääasiallisen elantonsa tai ainakin merkittäviä vakuutuskorvausta pienentäviä ansioita.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Ennen tuen myöntämispäätöstä VKK hankkii selvityksiä yritystoiminnan kannattavuudesta, kuten ELY-keskuksen, uusyrityskeskuksen tai elinkeinoasiamiehen lausunnon. Usein yrittäjäksi ryhtymistä edeltää myös esim. ELY-keskuksen yrittäjäkurssi.

Yritystuki voidaan myöntää joko lainana, avustuksena tai niiden yhdistelmänä. Tukea ei yleensä myönnetä kaikkiin yrityksen käynnistämistä aiheutuviin kuluihin, vaan yleensä edellytetään, että oman ja muualta saatavan rahoituksen (esim. muut yritystuet, pankkilaina) osuus on vähintään puolet perustamiskustannuksista. Osakeyhtiölain vaatimaa peruspääomapanosta ei lasketa mukaan tuen kohteena oleviin kuluihin, jos yritystoimintaa ei ole välttämättömyyden vuoksi harjoittanut osakeyhtiönä. Henkilöstökulut käynnistysvaiheen osalta huomioidaan tuen määrässä lukuun ottamatta sitä määrää, joka maksetaan työhönvalmennusajan ansionmenetykskorvauksena yrittäjälle.

Tuen enimmäismäärään vaikuttavat yritystoiminnan laatu ja muut olosuhteet. Lähtökohtana on, että tukea ja muuta rahoitusta on käytettävissä niin, että yritystoiminnan harjoittamiseen on realistiset lähtökohdat. Tältäkin osin joudutaan arvioimaan, mitä on kussakin tapauksessa pidettävä tarpeellisenä ja kohtuullisena tukena. Tässä arvioinnissa otetaan toisaalta huomioon se, millaisia poistoja ja vähennyksiä yrittäjä voi lukea hyväkseen verotuksessa (esim. arvonalisävero).

Vuonna 1953 syntyneellä maatalouslomittajalle puhkesi ammattitaudiksi hyväksytty astma ja allerginen nuha. Hän oli sukupolvenvaihdoksen myötä saanut haltuunsa vanhempiensa maatilan, jolla hän työskenteli lääkityksen ja raitisilmakypärän avulla. Hän haki korvausta tilalle hankittavista litistemyllystä ja väkirehuauto-maatista. Litistemyllyn 30 000 mk:n hankintakustannukset korvattiin 6 §:n 7)-kohdan perusteella, eli työtehtävistä suoriutumisessa tarpeellisenä laitteena. Väkirehuautomaattia ei pidetty tässä lainkohdassa tarkoitettuna laitteena, vaan sen osalta kyse oli tavanomaisesta tuotannon välineestä. Väkirehuautomaatin n. 60 000 mk:n hankintakustannuksista korvattiin kuntoutuslain 6 §:n 6)-kohdan nojalla puolet siten että 15 000 mk myönnettiin avustuksena ja 15 000 mk korottomana lainana. (Kuntoutuslautakunta 7.2.2001).

Koska yrityksen käynnistämistä seuraavina kuukausina ei tulorahoitusta välttämättä heti kerry, voidaan työhönvalmennusajan korvauksena maksaa ansionmenetykskorvausta vielä enintään 6 kk:n ajalta olosuhteista ja yrityksen toiminnan laadusta riippuen.

Jos kuntoutuslain nojalla maksettava yritystuki on enintään 5 100 euroa, koko määrä voidaan maksaa avustuksena. Enintään

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

10 200 euron määräisestä tuesta vähintään 5 100 euroa myönnetään avustuksena.

Vakuutuslaitos asettaa korvauksen maksamisen edellytykseksi sen, että lainana myönnetylle osuudelle järjestetään turvaava vakuus. Käytännössä tällaisena on pidetty pankkitakausta. Sen sijaan henkilövakuuksia ei ole hyväksytty. Vakuuden järjestämisestä aiheutuvat kulut sisällytetään yritystukena maksettavaan avustukseen.

Yritystuen maksamisen edellytyksenä on, että yritystoiminnan kokonaisrahoitus järjestyy niin, että toiminta voi tosiasiallisesti käynnistyä.

Velkajärjestelyn vaikutus

Joskus yritystuen hakija voi olla ylivelkaantunut joko yksityisvelkojensa tai aiemman elinkeinotoiminnan tappiollisuuden vuoksi. Ylivelkaantuminen voi joissakin tilanteissa estää yritystuen myöntämisen jos esim. katsotaan, että velkaantuminen osoittaa yritystukea hakevalta puuttuvan riittävät edellytykset yritystoiminnan harjoittamiseen. Tuen myöntämisen esteeksi voi tällöin tulla myös se, että kuntoutujalla ei ole mahdollisuuksia järjestää tuen myöntämisen edellyttämää omarahoitusosuutta tai saada turvaavaa vakuutta lainalle. Näissä tilanteissa kyseeseen voi yleensä tulla enintään 5 100 euron suuruinen avustus. Tätä avustusta ei pidetä yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993, HE 183/92 ja 180/1996) 44 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna velallisen maksukykyyn olennaisena muutoksena, joka vaikuttaisi velalliselle tämän lain mukaan vahvistettuun maksuohjelmaan. Sen sijaan avustettavasta yritystoiminnasta aikanaan saatavat ansiot voivat vaikuttaa maksuohjelmaan. Tämä kanta perustuu hallituksen esitykseen 180/96, jonka mukaan esimerkiksi henkilövahingon korvaamiseen tarkoitetut vakuutuskorvaukset, joiden ei voida katsoa sisältävän korvausta ansionmenetyksestä, voidaan jättää huomioon ottamatta maksukykyä arvioitaessa.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suositaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.11 Työhön liittyvät apuvälineet, laitteet ja rakenteet

Lainkohta

6 §.n 1 momentin 7 kohta

Työ- ja ansiokykyyn liittyvän kuntoutuksen kustannuksina korvataan kuntoutujan käyttöön tarkoitetut apuvälineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisessa vamman tai sairauden aiheuttamat toiminnanrajoitukset huomioon ottaen;

Perustelut

Apuvälineet ja laitteet ja niihin rinnastettavat rakenteet annetaan vakuutuslaitoksen kustannuksella vahingoittuneen käyttöön ja ne jäävät tarvittaessa vakuutuslaitoksen omistukseen. Vakuutuslaitoksella on tällöin niihin myös irrottamisoikeus. Jos laitteita ja järjestelyjä korvataan kuntoutuksena niistä on aina etukäteen sovittava kuntoutettavan työnantajan kanssa. Laitteita ja rakenteita korvattaessa on otettava huomioon myös työpaikan pysyvyys. Korvattavia ovat apuvälineet ja laitteet sekä rakenteet, joiden avulla kuntoutuja voidaan mahdollisimman pitkälti vamman rajoituksista huolimatta työllistää työpaikalla muiden työntekijöiden tavoin. Tarvittavien järjestelyjen tulee myös olla sellaisia, että ne eivät aiheuta haittaa muiden henkilöiden työskentelylle.

Korvattavia apuvälineitä voivat olla esimerkiksi irralliset apuvälineet, kuten työskentelyä helpottavat atk-laitteet näkövammaisille, tai ammattikohtaiset erikoisvarusteet, kuten autonajoa helpottavat välineet autonkuljettajan työssä. Kuntoutus voi edellyttää myös apuvälineisiin rinnastettavien rakenteiden järjestämistä työpaikalla, kuten työpaikan kulkuesteiden poistamista, pölyttömän työpisteen varustamista ja niin edelleen. Apuvälineisiin rinnastettavia rakenteita voivat olla myös työkoneisiin, niiden hallintalaitteisiin ja sijaintiin liittyvät muutokset.

Apuvälineitä ja rakenteita voidaan korvata kohtuullisessa määrin uudelleen työpaikan vaihdon vuoksi ja erityisesti silloin, kun työpaikan vaihto johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista.

Pykälän perusteella ei kuitenkaan korvata sellaisia muutoksia, joita työpaikan ja työn terveellisyydestä ja turvallisuudelta edellytetään työturvallisuuslainsäädännön mukaan. (HE 259/90, s. 39)

Ohje

Korvauskäytännössä yleisimmin työssä tarvittavia apuvälineitä ja laitteita sekä rakenteellisia muutoksia ovat olleet maatalousyrittäjille hankitut moottoroidut hengityssuojaimet sekä viljapölyä vähentävät laitteet, auton ajamista tai huoltoa helpottavat auton laitteet tai muutokset, sekä henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut ilmastointi- ja pölynpoistolaitteet esim. ammattiastmaan sairastu-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

neille leipomotyöntekijöille ja parturi-kampaajille. Edelleen tämän lainkohdan nojalla on korvattu erilaisia vamman vaatimien hallintalaitteiden muutoksia (esim. kätsyyden vaihto) sekä luiskia liikkumisen helpottamiseksi. Vakuutuslaitos voi harkintansa mukaan pitää omistusoikeuden myös tässä lainkohdassa tarkoitettuihin laitteisiin, etenkin jos kyseessä on arvokas laite.

Työturvallisuuslain (738/2002) 8 §:n mukaan työnantajan velvollisuuksiin kuuluu tarpeellisilla toimenpiteillä huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Lisäksi työturvallisuuslain 24 §:ssä edellytetään, että kunkin työpisteen rakenne ja käytettävät työvälineet on valittava, mitoitettava ja sijoitettava työn luonne ja työntekijän edellytykset huomioon ottaen ergonomisesti asianmukaisella tavalla. Työpisteen rakenteiden ja työvälineiden tulee mahdollisuuksien mukaan olla säädettäviä ja käyttöominaisuuksiltaan sellaisia, että työ voidaan tehdä aiheuttamatta työntekijän terveydelle haitallista tai vaarallista kuormitusta.

Lähtökohtaisesti työhön liittyvinä apuvälineinä, laitteina tai rakenteina ei korvata laitteita tai järjestelyjä, joista työnantaja on työturvallisuuslain perusteella velvollinen huolehtimaan kaikkien työntekijöidensä kohdalla. Työturvallisuuslain mukaan työntekijän henkilökohtaisina edellytyksinä otetaan huomioon työntekijän ammattitaito, työkokemus, ikä, sukupuoli ja muut vastaavat seikat. Työpaikan apuvälineet, laitteet tai rakenteet, joiden tarve johtuu korvattavasta vammasta ja siitä aiheutuvista toiminnan rajoitteista, voidaan korvata kuntoutuslain perusteella.

Joidenkin yrittäjille myönnettävien laitteiden kohdalla on jouduttu pohtimaan sitä, onko laite korvattava tämän lainkohdan nojalla, vai tuleeko laite korvata yritystukena. Tavanomaista yritystoimintaan tuotannonvälinettä ei ole korvattu tässä lainkohdassa tarkoitettuna laitteena tai apuvälineenä, vaan yritystukena (ks. esimerkkitapaus kohdassa 2.10). Tällä erolla on merkitystä sikäli, tuleeko laite korvattavaksi kokonaan (työpaikan apuväline tai laite) vai osittain korrottomana lainana (yritystuki).

Liikennevahingon seurauksena alaraajoistaan halvaantunut ja pyörätuolia käyttävä vammautunut haki korvausta niistä kuluista, jotka aiheutuivat työpaikan saniteettitilojen muuttamisesta hänelle sopiviksi. Vakuutuslaitos eväsi korvauksen sillä perusteella, että saniteettitilojen muuttamista edellytettiin jo työurallisuuslainsäädännön mukaan. VakO määräsi vakuutuslaitoksen korvaamaan kustannuksista puolet eli 25 000 markkaa. Perusteluissaan VakO

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

siteerasi työturvallisuuslakia, jonka mukaan työpaikan järjestyksessä tuli ottaa huomioon vammaiset. Laki edellytti myös työpaikan riittävää varustamista asianmukaisesti varustetuilla käymälöillä. Toisaalta oli kuitenkin otettava huomioon, että muutostöihin oli ryhdytty nimenomaan tarkoituksena poistaa työssäkäynnin esteitä ja siten edistää ja tukea työssäkäynnin jatkamista. Osaksi kyse oli ollut apuvälineisiin rinnastettavien rakenteiden järjestämisestä työpaikalla, osaksi normaalista perusparannuksesta. Tämän perusteella korvaus puolitettiin. (VakO 09986/97/3103, 30.9.1998)

Työtapaturman seurauksena vammautuneen oikea käsi oli kylmänarka. Hän haki puuvillahansikkaiden korvaamista kuntoutuslain nojalla työssä tarvittavina apuvälineinä ja kertoi, että niiden käyttö oli välttämätöntä, koska ilman niitä sormet kylmettyivät jäykiksi. Vakuutuslaitos eväsi korvauksen, mutta tapaturmalautakunta velvoitti korvaamaan tarpeelliset oikean käden puuvillahansikkaat, koska ne olivat tarpeellisia apuvälineitä työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi (5.2.1998)

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.12 Auto ja sen lisävarusteet

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 8 kohta

Korvataan vaikeasti vammaiselle avustus tai koroton laina kulkuneuvon hankkimiseksi asunnon ja työpaikan välisiä matkoja varten, jos kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista käyttää yleisiä kulkuneuvoja

Perustelut

Avustuksia tai lainaa myönnetään auton tai muun kulkuneuvon hankkimista varten silloin, kun kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista käyttää julkisia kulkuneuvoja työmatkojen tekoon. Tarve voi johtua liikuntavamasta, mutta myös muusta vammasta, joka aiheuttaa rajoituksia käyttää yleisiä kulkuneuvoja.

Jos vaikeavammaisen tarvitsee autoa työvälineenä, voidaan siihen antaa edelleen avustusta tai korotonta lainaa 6 kohdan mukaan. Vamman aiheuttamina kuntoutuskustannuksina korvataan lisäksi lisävälineet, kuten käsihallintalaitteet, joiden tarve johtuu korvatusta vammasta.

Avustusta tai lainaa myönnetään kohtuullisen hankintahinnan määrä kokonaisuudessaan lukuun ottamatta autoveron palautuksen määrää, kun kuntoutettava hankkii kulkuneuvon vamman jälkeen ensimmäistä kertaa eikä hänellä aikaisemmin ole ollut tällaista kulkuneuvoa. Jos kulkuneuvon tarve johtuu tämän säännöksen edellyttämällä tavalla korvattavasta vammasta, myönnetään avustusta tai lainaa myös kulkuneuvoa vaihdettaessa ja tällöin otetaan huomioon aikaisemman kulkuneuvon myynnistä saatu määrä vähennyksenä. (HE 259/90, s. 39)

Ohje

Kuntoutuslain 6 §:n 1 momentin 8)-kohdan mukaan avustusta tai korotonta lainaa voidaan myöntää auton hankkimista varten vaikeasti vammaiselle silloin, kun kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista olennaisista rajoituksista käyttää julkisia kulkuneuvoja työmatkojen tekoon. Korvausta auton hankkimiskuluista ei voi saada 7 §:n nojalla, joten tukea auton hankintaan voi saada vain työssä käyvä henkilö.

Avustusta tai korotonta lainaa myönnetään kohtuullisen hankintahinnan määrä kokonaisuudessaan autoveronpalautuksen määrä vähentäen, kun kuntoutuja hankkii auton vamman jälkeen

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

ensimmäistä kertaa. Kohtuullisena uushankintahintana pidetään enintään 25 000 euroa (vuonna 2013).

VKK:n käytännössä uuden auton hankintakulusta puolet on myönnetty avustuksena, puolet lainana. Jos auton hankintaan ei ole aiemmin myönnetty tukea, korvauksesta ei vähennetä vaihdossa annettavan vanhan auton hyvityshintaa.

Tukea myönnetään myös aiemmin korvattua auton vaihtoon. Auton vaihtovälinä on korvauskäytännössä pidetty kolmea vuotta tavanomaisten henkilöautojen osalta. Korvattua autoa uusittaessa uuden auton hinnasta vähennetään vanhan auton hyvityshinta. Auton vaihdossa tarvittava väliraha myönnetään yleensä lainana.

Lainana myönnettävälle osuudelle vakuutuslaitos edellyttää turvaavan vakuuden. Vakuuden hankkimisesta aiheutuvat kulut korvataan kuntoutujalle.

Tarkempaa tietoa mm. autoveroasioista saa Invalidiliiton Vammaisen ja auto -julkaisusta.

VakO 2.11.1992 (04257/92/3182): opiskelijalla ei ollut oikeutta saada avustusta tai lainaa opiskelumatkoihin tarvittavan henkilöauton hankkimiseksi.

Jos autoa käytetään yritystoiminnassa ansiotyövälineenä, myös muu kuin vaikeavammainen voi saada sen hankintakuluihin yritystukea – ks. Yritystuki-kohta.

Autossa tarvittavat apuvälineet ja auton muutostyöt – ks. kohta 3.4 kuntoutusohjeiden I osassa.

Ajokortti

Jollei kuntoutujalla ole ennestään ajokorttia, mutta auto on välttämätön työssä, korvataan ajokortin suorittamisesta aiheutuvat kulut tai mikäli hänellä jo ennestään on ollut ajokortti, tarvittaessa uudesta ajonäytteestä ja ajokortin uusimisesta aiheutuvat kustannukset.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.13 Muut kuntoutuskustannukset

Lainkohta

6 §:n 1 momentin 10 kohta:

muut näihin rinnastettavat kuntoutuskustannukset

Perustelut

Tämän kohdan säännöksellä mahdollistetaan sellaisten kuntoutusmuotojen korvaaminen, jotka eivät sisälly edellä oleviin kohtiin, mutta jotka täyttävät 2 §:ään sisältyvät kuntoutuksen tavoitteet. Täydentävä säännös on tarpeen kuntoutuksen monimuotoisuuden ja kuntoutusmuotojen kehittymisen vuoksi. Korvaamisen edellytyksenä on tällöinkin aina työtapaturmasta, ammattitaudista tai liikennevahingosta aiheutuva kuntoutuksen tarve. Kuntoutuskustannukset korvataan siltä osin kuin ne ovat tarpeellisia ja kohtuullisia. (HE 259/90, s. 40)

Ohje

Korvauskäytännössä ei tätä lainkohtaa ole sovellettu, koska korvattavan kuntoutuksen sisältö on riittävästi määritelty muissa lainkohdissa.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.14 Ansionmenetykskorvaus kuntoutusajalta

Lainkohta

8 § 1–3 mom.

Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetykskorvaus

Kuntoutujalle, joka on työ- tai koulutuskokeilussa, työlinikassa, työhönvalmennuksessa tai ammattikoulutuksessa taikka sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa, suoritetaan tältä ajalta tapaturmavakuutuslain mukainen päiväraha, tapaturma-eläke ja elinkorko työkyvyn alentumiseen tai haitta-asteeseen katsomatta täysimääräisenä. Täysimääräistä korvausta ei kuitenkaan makseta silloin, kun kuntoutus on siten järjestetty, ettei se estä kuntoutujaa tekemästä hänelle sopivaa ansiotyötä.

Täysimääräinen korvaus suoritetaan myös kohtuulliselta ajalta kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvitettyä sekä kuntoutuksen alkamista odotettaessa, kun on kysymys 5 §:n mukaisesta kuntoutuksesta.

Kuntoutujalle maksetaan 1 momentin mukainen täysimääräinen korvaus myös 5 §:n mukaisen kuntoutuksen opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta.

Perustelut

Ansionmenetykskorvaus käsittäisi myös sellaisen kohtuullisen ajan, jolloin selvittellään kuntoutustarvetta ja kuntoutusmahdollisuuksia. Tähän aikaan kuuluu myös aika, jolloin kuntoutettava tämän selvittelyn jälkeen odottaa kuntoutuksen käynnistymistä. Täysimääräistä korvausta ei makseta, jos kuntoutettava selvittelyaikana tai kuntoutuksen alkamista odottaessaan on ansiotyössä.

Tämän pykälän mukaista kohtuullista selvittely- tai odotusaikaa arvioitaessa otetaan huomioon vamman tai sairauden aiheuttaman rajoituksen laajuus ja suunnitellun kuntoutuksen kesto ja muoto. Kohtuullinen aika on sosiaalivakuutuksen piirissä yleensä määriteltä enintään kolmeksi kuukaudeksi. Tämän pituista aikaa voidaan vastaavasti pitää kohtuullisena myös tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen kuntoutuksessa. Erityisistä syistä täysimääräistä korvausta voidaan myöntää pitemmältäkin ajalta.

Kohtuullinen aika on yleensä lyhyempi silloin, kun tähdätään työhönsijoittumiseen työkokeilun tai työhönvalmennuksen kaltaisilla tukitoimin kuin silloin, kun vamma edellyttää ammatillista uudelleen koulutusta. Kuntoutusselvittelyn ja odotusajan täysimääräinen korvaaminen edellyttää aina vahingoittuneen mahdollisimman aktiivista osallistumista kuntoutuksen eteenpäinviemiseen. (HE 259/90, s. 43)

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.14.1 Tapaturmavakuutuksen ansionmenetyskorvaus pääpiirteittäin

Tapaturmavakuutuksessa työkyvyttömyysajalta maksetaan päivärahaa vuoden ajalta tapaturman sattumisesta tai ammattitaudin ilmenemisestä lukien. Tämän jälkeiseltä työkyvyttömyysajalta ansiomenetys korvataan tapaturmaeläkkeenä. Päivärahan taso vastaa vahingoittuneen palkkatasoa ja päiväraha on 1/360 vuositöansiosta. Tapaturmaeläke on 85 % vuositöansiosta (65 vuotta täyttäneellä taso on 70 %). Ansionmenetyskorvausten pohjana on vahingoittuneen vuositöansio eli hänen vakiintunut ansiotasonsa.

Ammatillisen kuntoutuksen tai sen selvittelyn aikana maksettava täysi korvaus on käytännössä yleensä tapaturmaeläkettä, mutta joskus tämä korvaus ehtii alkaa jo päiväraha-aikana.

Kuntoutuksen jälkeen maksetaan osaeläkettä, jos kuntoutujan ansiot uudessa työssä tai ammatissa ovat vähintään 10 % alemmat kuin ansiotaso on ollut ennen työtapaturmaa tai ammattitautia. Tämä ansioiden alenema korvataan myös kuntoutuksen jälkeisen enintään 6 kuukauden työllistymisajan jälkeen, vaikka kuntoutuja ei olisi saanut työtä. Muun ansionaleneman katsotaan tällöin johtuvan pääasiassa työllisyystilanteesta, eikä sitä osuutta korvata, paitsi jos vamma asettaa erityisiä rajoituksia sijoittua työmarkkinoilla.

Kuntoutustoimenpiteiden päättymisen ja mahdollisen työhönvalmennuksen jälkeen kuntoutujalle voidaan edelleen maksaa ansiomenetyskorvausta, jos kuntoutuja ei työllisty. Tätä työllistymisajan korvausta maksetaan suoraan tapaturmavakuutuslain nojalla. Kysymyksessä ei siis ole kuntoutuslain mukainen etuus eivätkä kuntoutustoimenpiteet tule enää tänä aikana kysymykseen. Työllistymisajan korvauksen maksamisen edellytyksenä on aina, että korvauksen hakija on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi. Työllistymisajan korvausta maksetaan korkeintaan 6 kuukauden ajan.

Jos kuntoutus keskeytyy niin, että kuntoutujalle ei enää makseta täyttä ansionmenetyskorvausta, hän on kuitenkin oikeutettu em. osaeläkkeeseen, jos hänellä olisi ansionalenemaa kuntoutuksen jälkeenkin. Ansionaleneman suuruuden arviointiin vaikuttaa tällöin myös se, missä vaiheessa opinnot ovat keskeytyneet. Ansionaleneman korvaamisessa otetaan huomioon se ansiotaso, mitä hän jäljellä olevalla työkyvyllä ja jo saamallaan koulutuksella olisi saavuttanut.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Kuntoutusajan ansionmenetyskorvaus - ks. kohta 2.14.2.

2.14.2 Kuntoutusajalta maksettava ansionmenetyskorvaus

Yleisenä lähtökohtana on, että kuntoutuja saa kuntoutusajalta täyden tapaturmavakuutuslain mukaisen päivärahan tai tapaturma-eläkkeen työkyvyn alentumisasteesta riippumatta.

Kuntoutuslain 8 §:n mukaan kuntoutujalle suoritetaan täysi korvaus ansionmenetyksestä, kun kuntoutuja on työ- tai koulutuskokeilussa, työklonikassa, työhönvalmennuksessa, ammattikoulutuksessa, sairaalassa tai kuntoutuslaitoksessa.

Täysi korvaus suoritetaan myös kohtuulliselta ammatillisen kuntoutuksen tarpeen ja mahdollisuuksien selvittelyajalta sekä ammatillisen kuntoutuksen odotusajalta.

Täyttä korvausta ei kuitenkaan makseta, kun kuntoutus ei estä tekemästä kuntoutujalle sopivaa ansiotyötä. Käytännössä tällaisia tilanteita on harvoin, lähinnä silloin, kun kuntoutuja voi vielä jatkaa entisessä työssään ja suorittaa opintoja työajan ulkopuolella. Perusteluissa on esimerkkeinä mainittu iltalinjojen opiskelijat, eräät etäopiskelijat ja tukiopetusmuodot ennen varsinaisen koulutuksen käynnistymistä. Tällöinkin tulee arvioitavaksi, onko opiskelu esim. etäopiskelunakin niin vaativaa ja aikaa vievää, ettei täysipainoinen opiskelu mahdollista samanaikaista ansiotyötä.

Kuntoutuslain 8 §:n mukaan täysi korvaus suoritetaan myös kuntoutuksen opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta. Lukukausien välisenä loma-aikana tehdystä kesätyöstä saatua palkkaa ei yhteensovitetä kuntoutuskorvauksen kanssa. Myös muulta opetusohjelmaan kuuluvan loman ajalta suoritetaan täysi korvaus ansionmenetyksestä.

Opiskelun aikana saadut ansiotulot voidaan huomioida vähennyksenä ansionmenetyskorvauksessa. Vakuutuslaitoksella on myös oikeus periä takaisin perusteetta suoritettu ansionmenetyskorvaus. Poikkeuksen tästä pääsäännöstä muodostaa opiskeluun sisältyvä palkallinen harjoittelujakso, jonka kuntoutuja suorittaa opetusohjelmaan kuuluvan loman aikana. Tällöin ei harjoittelujaksolta maksettu palkka vähennä kuntoutuskorvausta.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.14.3 Kuntoutuksen keskeytyminen tai pitkittyminen

Lainkohta

9 §

Kuntoutuksen keskeytyminen.

Jos kuntoutus keskeytyy tai kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen pitkittyy tai keskeytyy tai kuntoutuksen alkaminen viivästyy kuntoutujasta riippuvasta syystä, joka ei ole korvattavan vamman seurausta, keskeytymisen tai viivästymisen ajalta ei suoriteta korvausta 8 §:n 1–3 momentin mukaisesti [=TapKuntL8 §:n mukaisesti].

Perustelut

Kuntoutus ja kuntoutustarpeen selvittäminen saattavat keskeytyä tai pitkittyä vahingoittuneesta riippuvasta syystä. Mikäli tämä syy johtuu korvatusta vammasta, ei korvausta keskeytetä. Jos keskeytyksen tai pitkittymisen syy ei ole vamman seurausta, voidaan täysimääräisen korvauksen maksaminen keskeyttää. Tällainen syy voi olla esimerkiksi muu myöhempi sairaus, joka aiheuttaa työkyvyttömyyden, kuntoutujan jääminen pois koulutuksesta syytä ilmoittamatta ja äitiysloma. Keskeytysajaltakin maksetaan korvausta tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain perusteella vahingoittuneen työkyvyn aleneman mukaan, jos sellaista koulutuksesta riippumatta on, mutta täysimääräistä korvausta ei maksettaisi tämän säännöksen nojalla. Kun vahingoittunut jatkaa kuntoutusta tai kuntoutustarpeen selvittelyä, kuntoutusajan korvaus alkaisi yleensä uudelleen. (HE 259/90, s. 43)

Ohje

Täyttä ansionmenetyskorvausta ei makseta kuntoutuslain nojalla silloin, kun kuntoutus keskeytyy tai päättyy kuntoutujasta johtuvasta syystä. Omasta syystä -ilmauksella tarkoitetaan sitä, että kuntoutuja on ilman hyväksyttäviä syitä laiminlyönyt oman osuutensa kuntoutuksensa toteutuksessa.

Jos kuntoutus pitkittyy korvattavan sairauden tai vamman vuoksi, esim. sen vaatimien hoitotoimenpiteiden tai niiden komplikaati-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

oiden vuoksi, ei se vaikuta kuntoutuslain mukaiseen korvaukseen. Samoin opiskelussa ilmenevät ongelmat eivät ole tässä lainkohdassa tarkoitettuja "omia syitä", jos ongelmat johtuvat oppimisedellytysten puutteellisuudesta eivätkä esim. motivaation puutteesta. Myös pääsykokeessa epäonnistuminen ei välttämättä aiheuta täyden korvauksen keskeytymistä, jos objektiivisesti arvioiden voidaan päätellä, että kuntoutuja on parhaansa yrittänyt. Tilannetta arvioidaan toisin, jos opinnoissa ilmenneille ongelmille ei löydy vammasta johtuvia hyväksyttäviä syitä.

Vahingosta riippumattomasta syystä kuntoutus keskeytyy esimerkiksi, kun keskeytymisen syynä ovat joko muu sairaus tai vamma, raskaus, muut henkilökohtaisissa olosuhteissa tapahtuvat muutokset, kuten lähiomaisen sairaus tai avioero. Näissäkin tilanteissa harkitaan tapauskohtaisesti, peritäänkö jo maksettu korvaus takaisin.

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittelee näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskeissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

2.15 Lain ensisijaisuus

Lainkohta

10 §

Lain ensisijaisuus

Jos kunta on muun lainsäädännön nojalla antanut kuntoutujalle palveluja ja tukitoimia, jotka kohdistuvat samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin kuntoutujalle tämän lain mukaan korvattava kuntoutus, oikeus korvaukseen siirtyy tältä osin kunnalle.

Jos kunta on ilmoittanut antamastaan kuntoutuksesta vakuutuslaitokselle niin myöhään, ettei vakuutuslaitos ole voinut ottaa ilmoitusta huomioon maksaessaan korvausta kuntoutujalle, vakuutuslaitos ei ole velvollinen suorittamaan korvausta kunnalle.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty kunnan oikeudesta korvaukseen, koskee vastaavasti Kansaneläkelaitosta, jos se Kansaneläkelaitoksen järjestämistä kuntoutuksesta annetun lain (610/91) nojalla on järjestänyt kuntoutujalle tämän lain mukaan korvattavaa kuntoutusta tai kuntoutusrahalain (611/91) nojalla maksanut kuntoutusrahaa tämän lain mukaan korvattavan kuntoutuksen ajalta.

Perustelut

Kuntoutuspalvelujen järjestäminen kuuluu useissa korvattavan kuntoutuksen tapauksissa kunnallisen terveydenhuollon tai kunnan sosiaalitoimen vastuulle. Vakuutusjärjestelmä ratkaisee sen, onko järjestetty ja annettu kuntoutus korvattavaa työtapaturman, ammattitaudin tai liikennevahingon seurauksena. Tällöin saattaa syntyä tilanteita, joissa kuntoutus on jo annettu tai kuntoutettavalla on oikeus saada palveluja muun lainsäädännön perusteella.

Säännöksellä ei muuteta kunnan ja vakuutusjärjestelmien järjestämis- ja korvausvastuuta kysymyksessä olevien palvelujen ja tukitoimien osalta. Pykälä tarvitaan kuitenkin vakuutusjärjestelmien kuntoutusta koskeviin lakeihin, koska niissä ei aikaisemmin ole ollut säännöstä kunnan oikeudesta saada takaisin korvauksesta sitä osuutta, jolta osin kuntoutusetuudet ovat toisiaan vastaavat. Jos kunnan oikeudesta korvaukseen syntyy erimielisyyttä, asia ratkaistaan tämän lain mukaisen muutoksenhaun kautta.

Kun kuntoutettavalla on oikeus saada tai hän on jo saanut kuntoutuspalveluja muun lainsäädännön nojalla, korvataan myös tällaisesta kuntoutuksesta kuntoutettavalle aiheutuvat kustannukset siltä osin, kuin ne vastaavat tämän lain mukaisia kuntoutusetuja. Päätösvalta korvaamisen osalta on aina vakuutuslaitoksella.

*Jos vakuutuslaitos saa tiedon kunnan antamasta kuntoutuksesta niin myöhään, että se ei voi ottaa ilmoitusta huomioon korvausta maksaessaan, ei vakuutuslaitoksella ole enää velvollisuutta maksaa korvausta kunnalle.
(HE 259/90, s. 44)*

Tapaturma-asiain korvauslautakunta (TAKO) suosittaa näiden ohjeiden noudattamista lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa. Ohje on annettu vakuutuslaitoksille tiedoksi TAKO:n kiertokirjeellä.

Ohjeen valmisteluun on osallistunut Vakuutuskuntoutus VKK r.y.

Ohje

Tapaturmavakuutus on ensisijaisesti korvausvelvollinen suhteessa muuhun sosiaalivakuutukseen. Jos korvausta on suoritettu muun lain perusteella, se yhteensovitetään näiden lakien mukaisen korvauksen kanssa. Koska tapaturmavakuutus on ensisijainen, ei vahingoittuneelle käytännössä jää maksettavaksi korvauksia muiden lakien nojalla (paitsi esim. silloin, kun työkyvyn alentumaan vaikuttavat muut korvatusta vammasta tai sairaudesta riippumattomat sairaudet tai vammat).

Myös silloin, kun kyseessä on samanaikaisesti työtapaturma ja liikennevahinko (esim. työmatkalla sattunut liikennevahinko), tapaturmavakuutuskorvaus on ensisijainen. Tällöin liikennevakuutuksesta maksetaan vain se osa korvauksesta, joka ylittää tapaturmakorvauksen (esim. kipu ja särky, jota ei tapaturmavakuutuksesta erikseen korvata).

Käytännössä kuntoutuslain osalta useimmiten esille tulevat regressikysymykset koskevat niitä tilanteita, joissa kunta on järjestänyt kuntoutujalle terveyden- ja sairaanhoitopalveluja tai vammaispalvelulain mukaisia etuuksia. Näitä kysymyksiä on käsitelty työ- tai toimintakykyyn liittyvän kuntoutuksen ohjeessa. Siinä käsiteltyjen kysymysten lisäksi ongelmia voi joskus esiintyä pohdittaessa sitä, missä määrin kunnan vammaispalvelulain nojalla myöntämät kuljetusetuudet kohdistuvat kuntoutuslain nojalla korvattaviin matkoihin.